

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านสายชนวน

ตำบลจันทึก อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

นาย รุ่งโรจน์ แก้วแก้ว

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2444

บทคัดย่อ

นายรุ่งโรจน์ แก่นแก้ว ; การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ; กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านสายชนวน

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านสายชนวน

เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน เพื่อทำการศึกษาปัญหาทั้งปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน และตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกองทุนและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

ระยะเวลาการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินใช้เวลา 10 เดือน ในระหว่างเดือน ธันวาคม 2544 ถึงเดือน สิงหาคม 2545 โดยวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลที่มีการรวบรวมข้อมูลไว้(จปฐ.,ปชช.2ค.) จากการสังเกต จากแบบบันทึกการสัมภาษณ์ การจัดเวทีหมู่บ้าน เวทีประชาคมตำบล ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้านบ้านสายชนวน และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านสายชนวนตามรูปแบบการประเมิน ซิปป์โมเดล ได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของหมู่บ้านประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งร้อยละ 82.40 มีอาชีพเลี้ยงโคนม มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง มีวัด 1 แห่ง เพื่อประกอบศาสนกิจต่าง ๆ ตามประเพณี มีครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง 148 ครัวเรือน เป็นสมาชิกกองทุน 138 คน ได้รับการอนุมัติเงินกู้ 57 ราย แบ่งเป็น 7,000 บาท 1 คน, 10,000 บาท 9 คน, 15,000 บาท 9 คน, 18,000 บาท 6 คน, และ 20,000บาท 32 คน, ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะมีหนี้สินเดิมอยู่แล้ว โดย ร้อยละ 70.37 เป็นหนี้สหกรณ์ และรคส, ส่วนอีก ร้อยละ 29.63 เป็นหนี้นอกระบบอื่น ๆ ในหมู่บ้านสายชนวนมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนของหมู่บ้านสายชนวนขึ้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2544 โดยการให้สมาชิกเสนอชื่อผู้ที่ตนเองเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว โหวดลงคะแนนเสียงสนับสนุนซึ่งคณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือกนั้นสมาชิกจะเลือกจากผู้มีประสบการณ์ทำงานและมีอายุเข้าวัยกลางคนเป็นส่วนใหญ่ซึ่ง ในการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการเป็นไปตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านที่วางไว้ เมื่อได้กรรมการแล้วทางคณะกรรมการจึงจัดทำระเบียบและขอขึ้นทะเบียนกองทุนเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2544 และมีการปล่อยเงินกู้งวดแรกในเดือน ธันวาคม 2544 ความเข้มแข็งของหมู่บ้านสายชนวนจัดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งได้จากการสรุปผลความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งได้สรุปไว้ในบร. 2 ความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของกองทุนของชาวบ้านสายชนวนส่วนใหญ่จะเข้าใจกันดีในการเก็บข้อมูลจาก บร. 3 ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากจำนวนครัวเรือน จำนวนร้อยละ 50 ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสายชนวน และได้รับความร่วมมือในการที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ

เกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และจากการที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ทำการสังเกตแบบมี ส่วนร่วมในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านทุก ๆ เดือน ทำให้ทราบข้อมูลได้อย่างแท้จริง ผล การดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน พบว่า ตรงตามความต้องการของทางรัฐบาล ที่ ต้องการให้มีการกระจายเงินทุนสู่หมู่บ้านเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งดูได้จากจำนวนผู้กู้เงินกองทุน หมู่บ้าน ผู้กู้นำเงินกู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพตรงตามวัตถุประสงค์ ที่ระบุไว้ในแบบเสนอโครง การขอู้ ทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพ เพิ่มความเข้มแข็งภายในกองทุนหมู่บ้านสายชนวนต่อไป

สาขาวิชาการจัดการและการประเมิน โครงการ
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

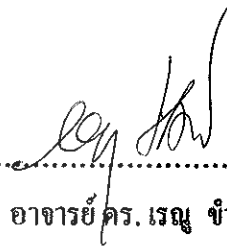
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

๐๔

.....

(อาจารย์ ดร. อัจฉรย์ สุขธำรง)

.....

(อาจารย์ ดร. เรณู จำเลิศ)

กรรมการสอบ

.....

( )

.....

( )

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- อาจารย์ ดร. อัครชัย สุขธำรง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ ดร. เรณู จำเลิศ อาจารย์นิเทศก์ตำบลจันทิก
- คณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- นายจรัสเศรษฐ์ พิมพ์บุตร พัฒนาการประจำตำบลจันทิก
ที่ให้คำแนะนำด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน
- นาย เฉลิมพร นพรัตน์วัฒนา ผู้ใหญ่บ้านสายชนวน และ ประธานกองทุนหมู่บ้าน
คณะกรรมการกองทุน และขอขอบคุณชาวบ้านสายชนวนทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลและ
ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นายรุ่งโรจน์ แก่นแก้ว

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญภาพ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาคผนวก.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	
ตอนที่ 1 หลักการและเหตุผล.....	1
ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ.....	2
ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	2
ตอนที่ 4 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน.....	3
ตอนที่ 5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงาน.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
ตอนที่ 1 นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์.....	5
ตอนที่ 2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	7
ตอนที่ 3 แบบติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สายขนวน.....	10
ตอนที่ 4 หลักการประเมินโครงการแบบ “ซีพีพี โมเดล”.....	12
ตอนที่ 5 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	14
ตอนที่ 6 เอกสารหลักวิชาการอื่น ๆ	16

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

ตอนที่ 1 รูปแบบการประเมิน.....	17
ตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	21
ตอนที่ 3 ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	22
ตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	28
ตอนที่ 5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31

บทที่ 4 การติดตามผลและการประเมินโครงการ

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	32
ตอนที่ 2 ผลการประเมินโดยภาพรวม.....	46
ตอนที่ 3 ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจผู้รู้.....	56
ตอนที่ 4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประเมินกองทุนหมู่บ้าน.....	58
ตอนที่ 5 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	58

บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สรุปอภิปรายผล.....	64
ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ.....	66

บรรณานุกรม.....	67
-----------------	----

ภาคผนวก.....	68
--------------	----

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ขั้นตอนการประเมินตามแบบ “ซีพพีโมเดล”.....	3
2 ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจและประเภทการประเมินตาม “ซีพพีโมเดล” ของ สต๊าฟเฟิลบีม.....	13
3 ซีพพีโมเดลในการประเมินและปรับปรุงระบบ.....	18
4 แผนผังการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นคุ่มบ้าน.....	20

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แนวความคิดนักประเมินเพื่อการตัดสินใจ.....	12
2 แสดงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน.....	36
3 แสดงพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน.....	37
4 แสดงจำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ จำแนกตามแหล่งน้ำ.....	38
5 แสดงช่วงอายุของประชากรในหมู่บ้าน.....	39
6 อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน.....	39
7 แสดงรายได้โดยประมาณของประชากรในหมู่บ้าน.....	40
8 แสดงหนี้สินของประชากรในหมู่บ้าน.....	41
9 แสดงจำนวนนักเรียนในหมู่บ้านปีการศึกษา 2544.....	42
10 แสดงตัวชี้วัดความเข้มแข็งในหมู่บ้าน.....	43
11 แสดงระดับความเข้าใจของประชากรที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านสายชนวน.....	45
12 แสดงรายชื่อคณะกรรมการกรรมการกองทุน.....	46
13 13 แสดงจำนวนความเข้าใจในการทำบัญชี.....	48
14 14 แสดงจำนวนสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้.....	50
15 แสดงความเข้มแข็งภายในหมู่บ้าน.....	54
16 แสดงการปล่อยเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน.....	55

สารบัญภาคผนวก

ภาคผนวก	หน้า
ก นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	69
ข ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง.....	72
ค ระเบียบกองทุนหมู่บ้านสายชนวน.....	97
ง แบบติดตามการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	101
จ แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน.....	103
ฉ กระบวนการ AIC.....	115
ช แบบเก็บข้อมูล (แบบ บร. 1-12).....	119

บทที่ 1

1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้ปัญหาเศรษฐกิจที่โหมกระหน่ำประเทศไทยอย่างรุนแรงอยู่ในขณะนี้ มีปัจจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นชนวนให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เช่นปัญหาความยากจน ขาดแหล่งเงินทุน ขาดโอกาสทางการศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรทางปัญญา และข่าวสาร การคมนาคมต่าง ๆ ซึ่งปัญหาหลักจะเนื่องมาจากการขาดแหล่งเงินทุน หรือแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ดังนั้นรัฐบาลโดยการนำของ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มองปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญ และเร่งด่วนที่จำเป็นจะต้องหยิบยื่นโอกาสเหล่านี้ให้ โดยจัดสรรเงินในโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาททั่วประเทศเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นทั่วประเทศโดยเฉพาะ ในชนบทห่างไกลที่ขาดแหล่งเงินทุน เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ นอกจากนี้จะช่วยในการสร้างรายได้แล้ว ยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถในการบริหารงานกองทุนในหมู่บ้าน เป็นการปูพื้นฐานการบริหารงานด้านต่าง ๆ สร้างความสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน การที่จะได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทได้นั้น จำเป็นจะต้องเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านในส่วนที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เช่น จำนวนสมาชิก มีการฝากเงินสะสมออมทรัพย์ประจำ จัดตั้งคณะกรรมการ เป็นต้น จึงจะได้รับการจัดสรรเงินกองทุนดังกล่าว

การติดตามความคืบหน้าการบริหาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนดังกล่าวว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ต้องการความช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไขสิ่งใดหรือไม่ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เหล่านี้จึงจำเป็นต้องมีการประเมินโครงการของกองทุนหมู่บ้าน โดยให้นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ที่เข้ามาประจำในหมู่บ้านนั้น เป็นผู้ประเมินและยังอาจจะให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ ได้บ้างเป็นบางส่วน หรือการช่วยหาความรู้เพิ่มเติมที่จำเป็นในการบริหารเงินกองทุน และยังสามารถประสานงานระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับหน่วยงานรัฐบาลด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จ รวมทั้งจุดอ่อนที่ต้องแก้ไข ปรับปรุงให้สอดคล้องในแต่ละท้องถิ่น และเพื่อส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นตนเองต่อไป

ภายในหมู่บ้านสายชนวน อาชีพดั้งเดิมคือทำไร่กันเป็นส่วนใหญ่เพราะยังไม่มีแนวคิดที่จะทำอย่างอื่นซึ่งต่อมาในปัจจุบันได้หันมาเลี้ยงโคนมกันมากขึ้นซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ค่อนข้างแน่นอนและมั่นคงอัตราการเสี่ยงต่ำแต่บางส่วนยังยึดอาชีพทำการเกษตรคือการทำสวนผักตามฤดูกาลและค้าขาย สิ่งต่างๆเหล่านี้สมาชิกในหมู่บ้านยังต้องการเงินลงทุนปรับปรุงและขยายกิจการอีก

มาก เช่นการปรับปรุงโรงเรียนสำหรับโคนม การขยายกิจการในด้านต่างๆ ทั้งในทางการเกษตร และปศุสัตว์ ซึ่งเงินกองทุนหมู่บ้านมีส่วนช่วยได้มากแต่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดีด้วยจึงจะทำให้เกิดความแข็งแกร่งและยั่งยืนในหมู่บ้านต่อไป

2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสายชนวนว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่กำหนดไว้ นี้ มาก น้อยเพียงใด

2.1.1 มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ การลดรายจ่าย มีการบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

2.1.2 มีการส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของหมู่บ้าน

2.1.3 มีการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของหมู่บ้าน มีการสร้างศักยภาพของหมู่บ้าน และมีการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 มีการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน

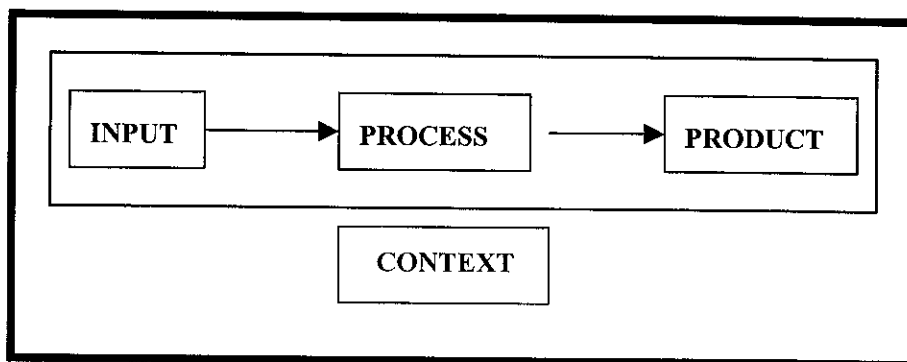
2.1.5 มีการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านสายชนวนและปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

2.3 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านสายชนวน และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

3 กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน ได้แก่กรอบแนวคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล(CIPP Model) ซึ่งทฤษฎีนี้สอดคล้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือมีการประเมินสถานะแวดล้อม(Context Evaluation) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น(Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) ซึ่งระบบต่างๆทั้ง 4 ระบบนี้สำคัญต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีการประเมินเพื่อทราบความพร้อมของระบบเหล่านี้เพื่อให้การดำเนินงานกองทุนเป็นไปอย่างสมบูรณ์

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการประเมินตามแบบ “ชิฟฟ์โมเดล”

4 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสายชนวนนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้เป็นฐานข้อมูล(บริบท)เพื่อประเมินระบบต่างๆของหมู่บ้านตามแนวคิดของ สตีฟเฟิล บีม (ชิฟฟ์โมเดล) ซึ่งจะใช้แบบเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชน แบบศึกษาบริบทชุมชน(บร.)ที่ใช้อยู่ในแผนการศึกษาเป็นแบบหลักในการเก็บข้อมูล แบบสำรวจความเข้มแข็งของหมู่บ้านและประเมินความพร้อมของหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น ในการประเมินกองทุน โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน
- 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน
- 3 ใช้ชิฟฟ์โมเดลทำการประเมินและวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านสายชนวนและกำหนดตัวบ่งชี้ตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูลในหมู่บ้าน
- 4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลจากแบบ บร. และเก็บเพิ่มเติมขึ้นบางส่วนเพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่ใช้ในการประเมิน
- 5 ประมวล สังเคราะห์ประเด็นที่จะต้องนำไปเขียนรายงานในส่วนอื่นๆ ต่อไป

5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

จากการประเมิน ผลของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหมู่บ้านสายชนวนครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

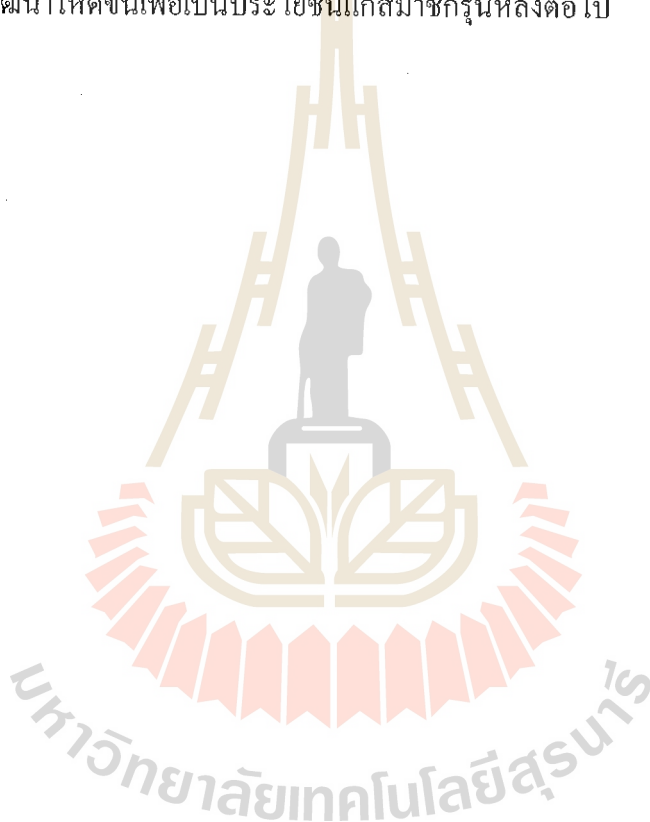
- 1 คณะกรรมการและสมาชิกในหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น
- 2 คณะกรรมการและสมาชิกในหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านพร้อมทั้งมีแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม
- 3 ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและการประเมินโครงการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

4 คณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบกองทุนที่สามารถจะนำไปวิเคราะห์ปัญหา
ด้านต่างๆ เช่น ทางด้านการลงทุน การพัฒนาอาชีพ เป็นต้น อย่างเป็นระบบได้

5 มีผลการดำเนินงานการบริหารกองทุนของคณะกรรมการด้านความก้าวหน้าที่ทำให้สมาชิก
ในกองทุนมีอาชีพ มีรายได้ เลี้ยงตนเองอย่างยั่งยืน

6 มีการแก้ไขปัญหาและการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกเพื่อการพัฒนา โดยมีการจัดเวที
ประชาคมระดับหมู่บ้านเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

7 สมาชิกมีโอกาสรับทราบปัญหาต่างๆ ทั้งทางบวกและทางด้านลบ ที่อาจเกิดขึ้นในหมู่บ้านที่
จะต้องแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์แก่สมาชิกรุ่นหลังต่อไป

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นนั้นทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้มีการกำหนดระเบียบการต่างๆ ทั้งที่กำหนดให้เป็นระเบียบระดับประเทศและกำหนดให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้านกำหนดขึ้นเองเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งได้รวบรวมระเบียบ และแบบฟอร์มต่างๆ ที่สำคัญไว้ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - 2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
  - 2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544
  - 2.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านสายชนวน พ.ศ. 2544
3. แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน
  - 3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน
4. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบ ซิฟฟ์โมเดล
5. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

1. นโยบาย หลักการ และวัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ภาคผนวก ก)

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544) ระบุว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองตนเอง

ตามที่หนังสือพิมพ์ ชีวิตชุมชน ฉบับที่ 11 มีนาคม - มิถุนายน 2544. กล่าวว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านคือ "เครื่องมือ" และ กระบวนการในการกอบกู้วิกฤติเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันของชุมชนในระดับหมู่บ้าน เปิดโอกาสให้ชุมชนและสมาชิกได้มาเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ส่งเสริมให้เกิดการนำเอา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นพื้นฐานในการพึ่งตนเอง(ลดรายจ่ายสร้างรายได้) โดยใช้ "เงิน" เป็น "เครื่องมือ" ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่กำลังพัฒนา และต่อ ยอดให้กับชุมชนที่มีความเข้มแข็งแล้วระดับหนึ่งให้ขยายผลไปช่วยชุมชนที่อ่อนแอกว่า กลไกชุมชนระดับหมู่บ้านเป็นกุญแจของความสำเร็จ หากเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การใช้ปัญญานำหน้าเงินการติดตามประเมินผลที่ดี การวางแผนหมุนเวียนให้เกิดความยั่งยืนท่ามกลางการปฏิบัติก็มีการสรุปบทเรียนกันเป็นระยะในลักษณะทำไปเรียนรู้ไป ในอนาคตเราจะเห็นคุณภาพใหม่ของการพัฒนาชุมชน สังคม ตลอดจน สิ่งต่างๆ ที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงที่ไม่เลื่อนลอย และมีความยั่งยืนเติบโตอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

1.2 หลักการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ (2544) ระบุหลักการไว้ว่าเป็นการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านซึ่งเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปราชการแผ่นดิน โดยให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนทางสังคมของชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ ฯลฯ และกองทุนที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้น มีการบริหารในส่วนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน แล้วจะค่อยมีการติดตามและประเมินผลเพื่อชีวิตประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตามที่หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 4 มกราคม 2545 กล่าวว่าหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านก็คือการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองมีการเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนมีการเชื่อมโยงและกระจายอำนาจในท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐานบนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ ชีวิตชุมชน ฉบับที่ 11 มีนาคม - มิถุนายน 2544. กล่าวถึงหลักการของกองทุนว่า ความคิดและหลักการต่างๆ ที่ออกมาเป็นนโยบายของรัฐบาล ที่จริงแล้วก็มาจากประชาชนที่ระดมความคิดผ่านเวทีต่าง ๆ หรือสะท้อนความคิดออกมาผ่านสื่อต่าง ๆ แล้วรัฐบาลก็จับความคิดเหล่านั้นมากำหนดเป็นนโยบาย เพราะฉะนั้นเงินกองทุนหมู่บ้านจะต้องทำให้เกิดหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนึกชุมชนท้องถิ่น

2. กำหนดขนาดของตัวเอง
3. ประชาธิปไตยท้องถิ่น
4. เรียนรู้ร่วมกัน
5. เกื้อกูลผู้ด้อยโอกาส

หากเราจะยึดระเบียบอย่างเดียวเราอาจจะพลาดสาระสำคัญของกองทุนหมู่บ้านได้ เพราะฉะนั้นจะต้องเข้าใจและยึดหลักการสำคัญนี้ควบคู่ไปด้วยพวกเราทุกคนในที่นี้ควรนำความรู้ที่ได้จากเวทีนี้ไปสื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกรุ่นต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ข้อ 6) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนให้มีกองทุนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย พร้อมทั้งบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในด้านความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ภาคผนวก ข)

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวดดังนี้

2.1.1 หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สรุปได้ดังนี้

- 1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย
  - 1.1 นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี เป็น ประธาน
  - 1.2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็น รองประธานคนที่ 1
  - 1.3 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็น รองประธานคนที่ 2
  - 1.4 รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็น รองประธานคนที่ 3
  - 1.5 ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็น กรรมการ
  - 1.6 เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็น กรรมการและเลขานุการ

2. คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปีและจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก เป็นบุคคลล้มละลาย รวมทั้งคณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถและได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

3. ในการประชุมของคณะกรรมการต้องมีองค์ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด

4. คณะกรรมการอำนาจและหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดกรอบระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือคำสั่งที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.2 หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ข้อ 13) และ (ข้อ 14) สรุปได้ว่า

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานนี้มีอำนาจหน้าที่ เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการที่ปฏิบัติงานบูรณาการรวบรวมนโยบายและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินงาน จัดให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหาร ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และเตรียมความพร้อมให้การสนับสนุนเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานต่อคณะกรรมการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

หมวด 1 ชื่อความทั่วไป กล่าวถึงการบังคับใช้ระเบียบและความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ในระเบียบเพื่อให้เข้าใจในความหมายที่ตรงกัน

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวถึง ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์ แหล่งเงินกองทุน และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

หมวด 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวถึงบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด กล่าวถึงบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ ขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวถึงคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำนาจหน้าที่และการดำรงตำแหน่งตามวาระที่กำหนด

หมวด 6 กองทุนและสมาชิก กล่าวถึงแหล่งที่มาของเงินกองทุน คุณสมบัติและหน้าที่ของสมาชิก

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวถึงขั้นตอนการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและการชำระคืนเงินกู้

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ กล่าวถึงวิธีการทำระบบบัญชีและการรายงานผลการดำเนินงานของกองทุน

หมวด 9 บทเฉพาะกาล กล่าวถึงการเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และหน้าที่การขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุน การเปิดบัญชีเงินฝากกองทุน ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านสายขนวน พ.ศ. 2544 (ภาคผนวก ค)

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านสายขนวน พ.ศ. 2544 จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ประเด็นที่ต้องเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดคือ วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท หากเกินต้องให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดแต่ละรายหนึ่งไม่เกิน 50,000 บาท และการกำหนดระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย

2. ประเด็นอื่น ๆ ตามคณะกรรมการกองทุนบ้านสายขนวนกำหนดดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
- 2) การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 3) คุณสมบัติของสมาชิก
- 4) สมาชิกขาดหรือพ้นจากการเป็นสมาชิก
- 5) แหล่งที่มาของกองทุน
- 6) การชำระคืนเงินกู้ เงินชำระหนี้เงินกู้
- 7) อัตราดอกเบี้ย
- 8) การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี
- 9) การจัดทำระบบบัญชี
- 10) การจัดทำระบบตรวจสอบ

3. แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกองทุน มีดังนี้

3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนบ้านสายชนวน (กทบ.1) (ภาคผนวก ง.)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนบ้านและชุมชนเมือง เป็นแบบบันทึกการสังเกตการณ์จัดเวทีประชาคมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน โดยคณะทำงานเครือข่ายชุมชนระดับอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นผู้บันทึกผลในแบบฟอร์มนี้ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ชื่อหมู่บ้าน
- 2) ระบุว่ากระบวนการในการเลือกตั้งถูกต้องตามข้อ 41 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 2) หรือไม่
- 3) ระบุว่าคณะกรรมการกองทุนที่ได้รับการคัดเลือกมีคุณสมบัติตามข้อ 17 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 2) มากน้อยเพียงใด
- 4) ชื่อผู้ติดตาม/สังเกตการณ์
- 5) ลงวันที่ในการสังเกตการณ์

3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน (กทบ.2) (ภาคผนวก จ)

เมื่อกองทุนบ้านสายชนวน ได้ดำเนินงานจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ก็สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านตามแบบ กทบ.2 ซึ่งจะขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอได้ ซึ่งมีข้อมูลที่เป็นรายละเอียดที่สำคัญของหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ๆ มี 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

1. จำนวนประชากร
2. จำนวนครัวเรือน
3. อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน
4. ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน
5. รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ทุนหมู่บ้าน

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
2. วิธีคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
3. วันที่มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
4. คณะกรรมการมีคุณสมบัติครบถ้วน
5. จำนวนคณะกรรมการที่มีประสบการณ์ในการบริหารกองทุน
6. มีรายชื่อคณะกรรมการกองทุน

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน

1. มีระเบียบข้อบังคับสำหรับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
2. มีระเบียบข้อบังคับ ตามที่กำหนด
3. มีวิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน

1. จำนวนกลุ่ม ที่มีในหมู่บ้าน
2. จำนวนสมาชิก
3. จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุน
4. มีการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน
5. หมู่บ้านมีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนากับหมู่บ้านหรือเครือข่ายอื่น

นอกหมู่บ้าน

ส่วนที่ 5 มีแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1 ล้านบาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. วิธีการในการบริหารเงินกองทุน ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง
2. วิธีการในการบริหารเงินกองทุน ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง
3. กิจกรรมที่จะให้สมาชิกกู้ยืม
4. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้
5. วิธีการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้
6. วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้
7. วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้น และดอกเบี้ยเงินกู้ตามสัญญา
8. แนวทางในการบริหารด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน
9. ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

10. ประเมินความพร้อมในหมู่บ้าน
11. ลงชื่อผู้รับรองผลการประเมิน โดย
  - ประธานกองทุน ฯ
  - รองประธาน ฯ
  - เลขานุการ
  - กรรมการ 2 ท่าน

4. หลักประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพิโมเดล

การประเมินโครงการเพื่อการตัดสินใจเป็นรูปแบบการประเมินของกลุ่มนักประเมินที่มีความเชื่อในการประเมินที่เป็นระบบที่มีขั้นตอนการประเมินที่ครบวงจร ซึ่งให้สารสนเทศในการตัดสินใจที่เหมาะสมตามแนวคิดของนักประเมินซึ่งได้แก่ ครอนบาค (Cronbach,1963) อัลคิน (Alkin,1969) โปรวัส (Provus,1971) สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam,1971) โดยมีแนวคิดดังนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์,2540)

ตารางที่ 1 แนวความคิดนักประเมินเพื่อการตัดสินใจ

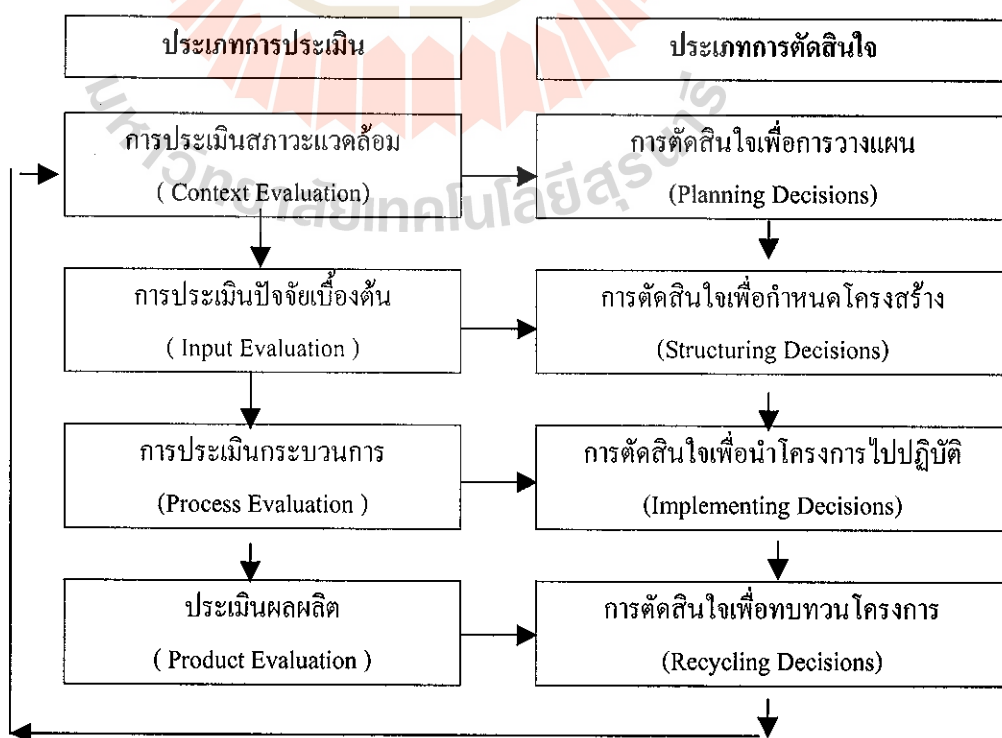
นักทฤษฎี	แนวความคิด
ครอนบาค	การประเมินเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมทางการศึกษาและการประเมินนั้นไม่ควรจะทำโดยการใช้แต่เพียงแบบทดสอบอย่างเดียว แต่ควรใช้แนวทางการประเมินอีกซึ่งได้แก่ การศึกษากระบวนการ การวัดศักยภาพของผู้เรียน การวัดทัศนคติ การติดตามผล
อัลคิน	การประเมินเป็นกระบวนการของการคัดเลือกเก็บข้อมูลและการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อการเลือกแนวทางในการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ
โปรวัส	การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการค้นหาช่องว่างระหว่างภาวะที่เป็นจริงกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดเพื่อใช้ภาวะดังกล่าวเป็นตัวชี้หรือระบุข้อบกพร่องของโครงการแนวคิดนี้ถือว่าการประเมินจะต้องดำเนินไปควบคู่กับโครงการ
สตัฟเฟิลบีม	การประเมินเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจ โดยการแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ การประเมินสถานะแวดล้อม การประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต

ที่มา: คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและการประเมิน โครงการ

ตามแนวความคิดของครอนบาค) , อัลคิน, โปรวัส นั้นเป็นแนวความคิดที่ไม่ได้แยกประเด็นในการประเมินออกอย่างชัดเจน จะเห็นได้จากแนวความคิดของครอนบาคที่เน้นศึกษากระบวนการ ซึ่งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระบวนการอย่างเดียว ยังมีสิ่งแวดล้อม ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยอื่น ๆ และผลที่เกิดขึ้นที่ต้องศึกษาควบคู่ไปด้วย แนวความคิดของอัลคิน นั้นก็เน้นที่กระบวนการคัดเลือกการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เท่านั้น ซึ่งอาจมีข้อมูลบางส่วนไม่ได้รับความสนใจ จึงอาจยังมีเนื้อหาไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะความคิดของโปรวัสนั้น ต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อหาข้อบกพร่องระหว่างภาวะความเป็นจริงกับมาตรฐาน ซึ่งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินี้เป็นโครงการใหม่ที่เพิ่งจะเกิดขึ้น และเป็นโครงการที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นในการกำหนดมาตรฐานที่ต้องใช้ร่วมกันได้ครอบคลุมนั้นจึงทำได้ยาก แนวความคิดนี้จึงใช้ได้ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร

ในการเลือกรูปแบบการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นได้เลือกรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม หรือชิพพ์โมเดล เพราะแบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่จะประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ได้รายละเอียดต่าง ๆ จากการรับข่าวสารแบบสะสมที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมากทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่ายสะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2540) ซึ่งดูได้จากการประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ใช้ชิพพ์โมเดลในการประเมินเพื่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ดังแผนภาพดังต่อไปนี้(หน้า 13)

**ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจและประเภทของ
การประเมินตามชีพชีพอิมเคลของสตัฟเฟิลบีม
(เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2542)**

5. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากรายงานพิเศษ (กองบรรณาธิการหนังสืองานวันนี้, 2544) (138/684) สรุปสาระสำคัญของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

1. โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยจะคัดเลือกบัณฑิตว่างงานในท้องถิ่น จำนวน 74,881 คน เข้ารับการอบรมหลักสูตร “การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการ โครงการ” และส่งเข้าปฏิบัติงานในทุกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศ

2. สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จัดทำหลักสูตร “การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการโครงการ” ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ (สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน) และทบวงมหาวิทยาลัย และภายหลังจากจัดปฐมนิเทศ และฝึกอบรมบัณฑิตผู้ได้รับการคัดเลือกแล้ว จะจัดส่งเข้าช่วยในการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจะปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ 5 วันต่อสัปดาห์ มีอาจารย์มาสอนเสริมเดือนละ 2 วัน และมีอาจารย์มาติดตามติดตามงานเดือนละ 4 ครั้ง รวม 4 วัน

3. การคัดเลือกบัณฑิต จำนวน 74,881 คน จะให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นผู้คัดเลือกจากบัณฑิตที่ด้อยโอกาสและยากจนในท้องถิ่น ให้ได้รับทุนการศึกษาเป็นรายเดือน เดือนละ 6,360 บาท ระยะเวลา 10 เดือน ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนเดือนละ 600 บาท โดยสถาบันการศึกษาในพื้นที่จะเป็นผู้ให้การศึกษาแก่บัณฑิตที่รับผิดชอบอยู่

4. บัณฑิตผู้รับทุนต้องรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการปฏิบัติงานทุกราย 15 วัน รายเดือน และรายไตรมาส โดยมีคณาจารย์ผู้สอนและคณาจารย์นิเทศคอยช่วยเหลือบัณฑิตในพื้นที่ปฏิบัติงานและติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ รวมทั้งมีการประชุมสัมมนาทุก 3 เดือน ทั้งนี้ จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลโครงการนี้ ทั้งในระดับส่วนกลาง โดยมีปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน และคณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

จากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นที่รัฐบาลได้จัดให้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งเป็นโครงการที่เกิดขึ้นมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

ในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน(ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง) ว่ามีสิ่งใดที่ควรได้รับการแก้ไข โดยรัฐบาลจะได้รับข้อมูลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านจากบัณฑิตที่ทำหน้าที่ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อจะได้ป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมาภายหลัง ดังนั้นจึงต้องมีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน โดยการให้บัณฑิตที่จบการศึกษาและว่างงานมาทำหน้าที่ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ยั่งยืน ในการที่จะทำให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองยั่งยืนได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบัณฑิตเพียงอย่างเดียวหรือขึ้นอยู่กับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น แต่ต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นนโยบายของรัฐบาล หรือสถานะเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามโครงการนี้เป็นโครงการที่มีประโยชน์ ทั้งกับรัฐบาล และกับประชาชนทั่วประเทศ คือทำให้รัฐบาลทราบความเป็นจริงที่ไม่เคยทราบมาก่อน จึงทำให้รัฐบาลมีแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างถูกต้อง และตรงจุดมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการการเรียนรู้ของบัณฑิตที่ต้องเข้าถึงท้องถิ่น บัณฑิตเองก็จะได้ยกระดับการศึกษาของตน แต่ระยะเวลาของโครงการสั้นมากและอาจจะทำให้การประเมินโครงการของบัณฑิตยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร อีกทั้งเป็นโครงการที่ใหม่ ดังนั้น หากต้องการที่จะเห็นผลสัมฤทธิ์ของโครงการ รัฐบาลก็น่าจะมีโครงการนี้อย่างต่อเนื่องไปอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้นและบทบาทระหว่างบัณฑิตในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชนจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

6. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

1. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา
2. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน
3. ชุดวิชาสารนิพนธ์
4. หนังสือรวมบทความการประเมินโครงการ
5. หนังสือการประเมินโครงการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1. รูปแบบการประเมิน

การดำเนินการวิจัยและประเมินโครงการแบบมีส่วนร่วมของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาหมู่บ้านสายชนวน ซึ่งได้ใช้รูปแบบแนวคิดแบบ "ซิฟพีโมเดล" เป็นแนวคิดหลักในการประเมิน โดยพิจารณาจากแผนภูมิ ระบบการทำงานของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน ซึ่งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประกอบด้วยตัวแปรที่ต้องประเมิน ดังต่อไปนี้

1.1 การประเมินสภาพแวดล้อมหรือบริบทชุมชน (Context Evaluation)

เป็นการประเมินสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของหมู่บ้านสายชนวน เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของสมาชิกในหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งได้ดำเนินการเก็บข้อมูลไปแล้ว ดังนี้

1.1 เก็บข้อมูลตามแบบเก็บบริบทชุมชนที่กำหนด

1.2 จัดเวทีชาวบ้านเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้าน เพื่อค้นหาอดีตที่ภูมิใจ ปัจจุบันที่ภูมิใจ สิ่งที่ยกให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ความฝัน ความต้องการในอนาคต โดยกระบวนการ AIC สรุปศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อย ในหมู่บ้าน(ภาคผนวก ก)

1.3 เก็บข้อมูลตามแบบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ในแบบเก็บข้อมูลที่กำหนดโดยการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน ซึ่งจะต้องเก็บข้อมูลนี้ 2 ครั้งเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ระหว่างก่อนเริ่มโครงการและหลังจากที่ดำเนินการแล้ว

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

เป็นการประเมินเพื่อการพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร หรือทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วว่าจะช่วยให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จหรือไม่โดยพิจารณาจากแผนภูมิ ระบบการทำงานของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน โดยมีปัจจัยเบื้องต้นที่ต้องประเมินทั้งสองระบบ ดังนี้

1.2.1 นโยบาย เป้าหมายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

1.2.2 ศึกษาความเข้าใจของผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

1.2.3 ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของหมู่บ้านด้านความเข้มแข็งของผู้นำ กรรมการกองทุน ความสามัคคีกันในหมู่บ้าน และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกองทุน

1.2.4 ศึกษาระเบียบกองทุนของหมู่บ้านสายชนวน

1.3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อบันทึกกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นในกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานและค้นคว้าหาข้อบกพร่อง จุดที่ต้องแก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินงานช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้นดังนี้

1.3.1 ศึกษาหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ เพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้นๆ

1.3.2 ศึกษากระบวนการช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

1.3.4 ศึกษากระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนและระเบียบกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

1.3.5 ศึกษาเกณฑ์การพิจารณาการอนุมัติเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

1.3.6 ศึกษาการทำบัญชีของกรรมการกองทุนบ้านสายชนวน

1.3.7 ศึกษาการใช้เงินที่ผู้กู้ได้รับการอนุมัติว่านำไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่

1.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

1.4.1 ศึกษาผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสายชนวนด้านการจัดสรรเงินอนุมัติเงินกองทุนหมู่บ้าน

1.4.2 ศึกษาการนำเงินไปใช้ในกิจการของผู้กู้ว่าประสบผลสำเร็จ หรือไม่ เพียงใด

1.4.3 ศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของสมาชิกในหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกกองทุนและไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าพอใจหรือไม่อย่างไร

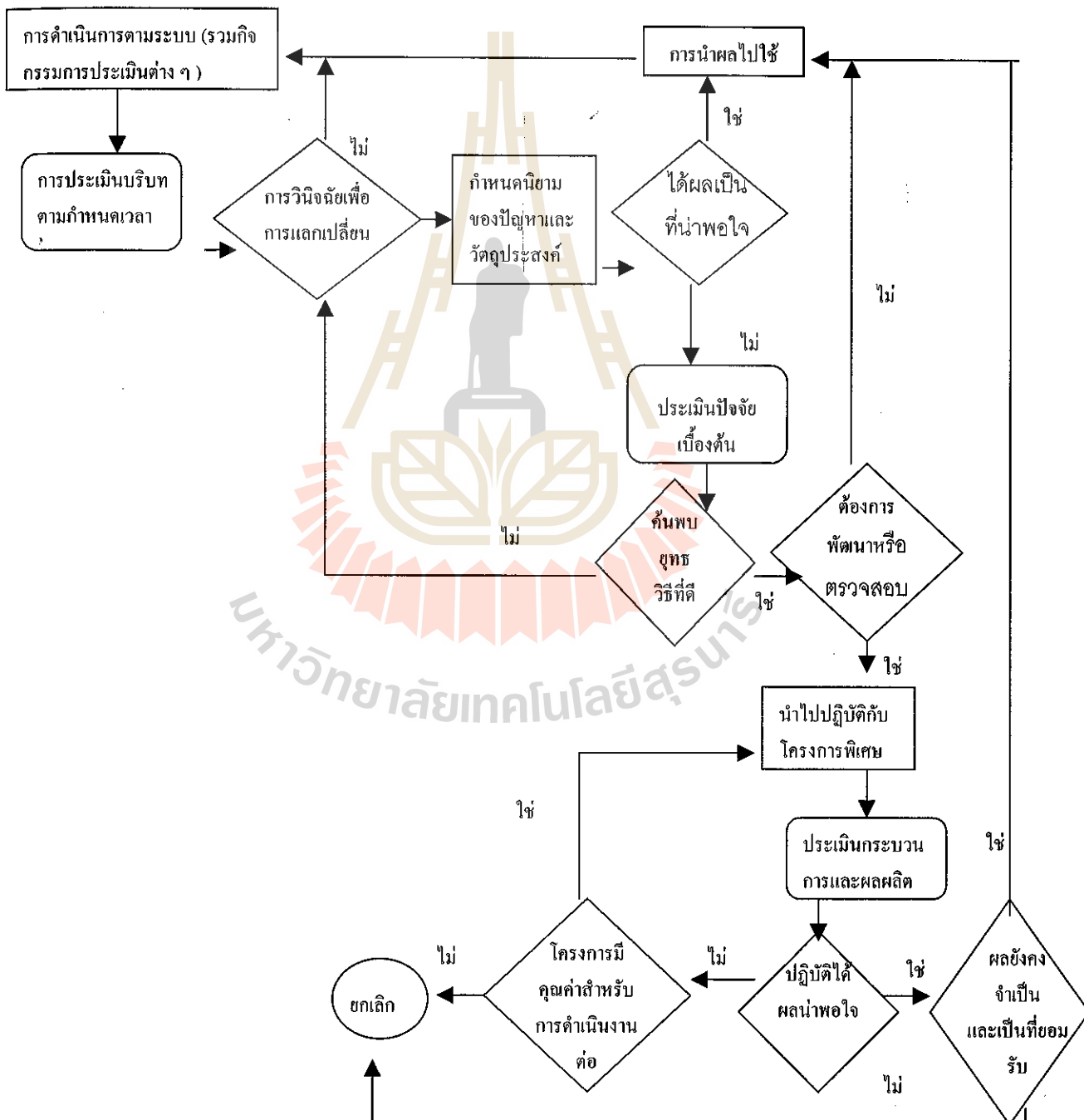
1.4.4 ศึกษาผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยรวมของหมู่บ้านสายชนวนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติหรือไม่

1.4.5 ศึกษาวิเคราะห์โครงการและสรุปผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

จากขั้นตอนการประเมินของซีพีโมเดลดังกล่าวก็จะ ได้ข้อมูลที่เป็นสารสนเทศเพื่อมาใช้ในการ

วิเคราะห์โครงการกองทุนหมู่บ้านโดยกลไกการทำงานของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีบัณฑิตเป็นผู้ทำการประเมินงาน

ตามประเภทของการประเมินดังกล่าว แสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุมกระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอนตามแนวคิดชีพโมเดลของสตีฟเฟิลบิมที่ต้องประเมินเพื่อการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ดังแผนภาพที่ 2 ตามที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงตัดสินใจผลทุกขั้นตอนเพื่อกระบวนการประเมินที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

ภาพที่ 3 ซิฟฟ์โมเดลในการประเมินและปรับปรุงระบบ

(เขาวดี ราชชัยกุล วิทยุศาสตร์, 2542)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะการจัดแบ่งประชากรของการวิจัยจัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. (2545)หุควิชาวิจัยชุมชน ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กล่าวไว้ดังนี้

2.1 ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) คือ ประชากรที่ผู้วิจัยสามารถแจงนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด เช่น จำนวนประชากรในหมู่บ้านสายชนวน จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

2.2 ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) คือ ประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถแจงจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด เช่น สมาชิกในหมู่บ้านที่มีจิตสำนึกที่ดีต่อกองทุน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545)

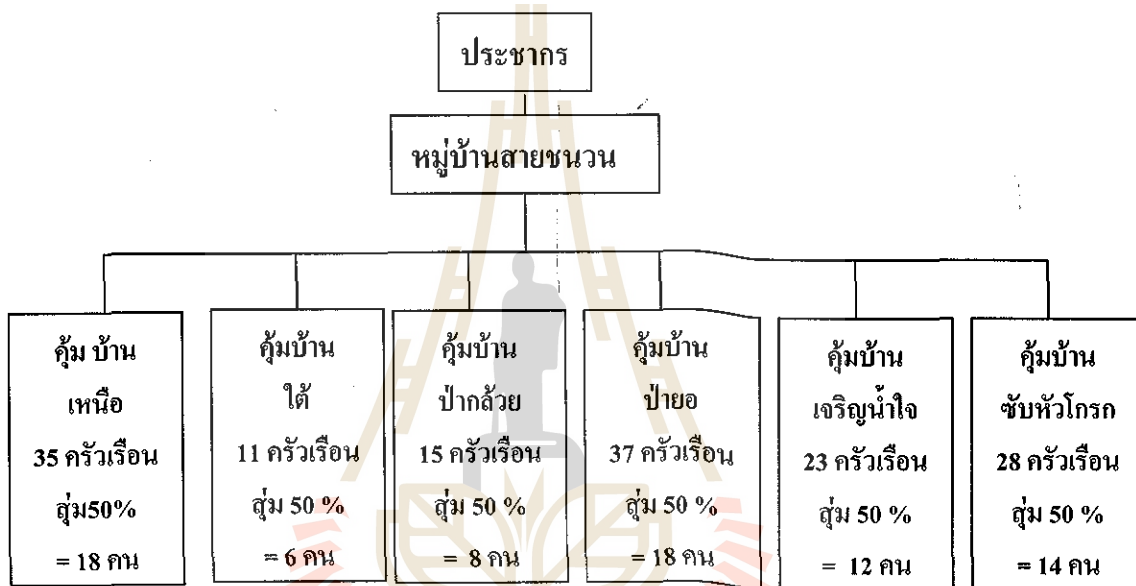
กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) ในการวิจัย หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วย เช่นกัน กลุ่มตัวอย่างต้องมียิ่งประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้วิจัยจะทำการวิจัยโดยสุ่มจากจำนวนประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เช่น แยกตามคั้ม อาชีพ อายุ เพศ

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร จากการวิจัยผู้วิจัยเลือกสุ่มตัวอย่างจากประชากรในหมู่บ้าน 50% ของประชากรทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้กู้เงินกองทุนและประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545)

ประชากร(Population) ที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนที่อยู่ในหมู่ที่ 7 บ้านสายชนวน ต.จันทิก อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการกองทุน ผู้นำหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ และประชาชนในหมู่บ้านทั้งที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกองทุน ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลก็ด้วยการสุ่มตัวอย่างคณะกรรมการเพื่อเพิ่มสัมฤทธิ์ผลการนิเทศงานนักศึกษา.(2545) ได้กำหนดไว้ว่าถ้ามีจำนวนครัวเรือนมากกว่า 100-140 ครัวเรือน ให้ใช้กลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยร้อยละ 50 ของจำนวน

ประชากร คือ 50-70 คน โดยหมู่บ้านสายชนวนแห่งนี้มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 148 ครัวเรือน แต่อาศัยอยู่จริงประมาณ 128 ครัวเรือน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ คือไม่ต่ำกว่า 64 – 90 คน โดยใช้หลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ตัวแทนที่ดีของ สุภาพร ทินประภา. (2540) ที่กล่าวไว้ว่าวิธีการสุ่มตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มจะได้ตัวแทนที่ดี ดังนั้นในกรณีหมู่บ้านสายชนวน การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ดีของหมู่บ้านแห่งนี้คือการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยแบ่งเป็นหมู่บ้านต่าง ๆ เพราะในพื้นที่หมู่บ้านแห่งนี้มีการแบ่งกลุ่มบ้านออกเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งเรียกกันว่าคุ้มบ้าน ซึ่งแบ่งได้ตั้งแผนผังการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นคุ้มบ้านดังนี้

การสุ่มตัวอย่าง 1 ครัวเรือน : 1 คน

ภาพที่ 4 แผนผังการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นคุ้มบ้าน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

รายการตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน มีดังนี้

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) คำว่า บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อมเป็นตัวชี้วัด

บริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชาชน

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเป็นอยู่ และโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชน
6. ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้าน

1. ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. สภาพหมู่บ้านในปัจจุบัน
3. เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน
4. สังคม วัฒนธรรมของหมู่บ้านสายชนวน
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1 นโยบายรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - 2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท
  - 2.3 คณะกรรมการกองทุน
  - 2.4 การประชาสัมพันธ์
  - 2.5 การเตรียมความพร้อม/สร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการกองทุน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้
  - 3.1 การจัดทำระเบียบกองทุน
  - 3.2 การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน
  - 3.3 ระบบบัญชีกองทุน

3.4 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน

- การรับสมัครสมาชิก
- การพิจารณาอนุมัติ

3.5 การจัดสรรผลประโยชน์

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- จำนวนผู้กู้
- ยอดเงินให้กู้
- จำนวนสมาชิกกองทุน

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

- จำนวนผู้ที่ได้เงินกู้
- จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- ทักษะคิดของชุมชนต่อกองทุน
- การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพที่ดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ

1. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)
2. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
3. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
4. ความเป็นอยู่ และโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชน
5. ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในท้องถิ่นชนบท
6. ค่านิยมในกระแสวิวัฒนาการและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การทำมาหากินของชาวบ้านในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
  2. สภาพหมู่บ้านในปัจจุบัน
  3. เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน
  4. วัฒนธรรมประเพณี
- 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้
1. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
  2. ทรัพย์สินของผู้กู้และครอบครัว
  3. หนี้สินของครอบครัว
  4. อาชีพหลักของผู้กู้
  5. รายได้ของครอบครัว
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้
1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
  2. จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
  3. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ
  4. สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และ วัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้
1. การดำเนินกิจการอย่างถูกวิธี
  2. การขาดขาดที่ดี
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
    - รายได้เป็นเงิน
    - ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
  - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
    - ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
  - 4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
    - ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
    - ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

หนังสือพิมพ์ ชีวีชุมชน ฉบับที่ 11 มีนาคม - มิถุนายน 2544. กล่าวว่า ผลการศึกษา เพื่อหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในภาคอีสานตอนล่างพอสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของ

ชุมชน มีประเด็นที่ควรนำมาประเมินดังนี้

1. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้
2. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
3. ในชุมชนเกิดการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
4. ในชุมชนมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ
5. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
6. ชุมชนมีการยกย่องคนทำความดี
7. ชุมชนมีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
8. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
9. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสดูหาความรู้
10. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น รักใคร่ปรองดองกัน
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

ซึ่งตรงกับแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร. 2) จากส่วนกลาง

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้นมีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น บัณฑิตนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลแต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านเพื่อนำไปเป็นเงินกองทุนเพื่อกระจายเงินให้ผู้ดูแลรายอื่นต่อไป ดังนั้น เงินที่ผู้ดูแลระคืนเป็นตัวชี้วัดบัณฑิตนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ดูแลระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นบัณฑิตนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้ดูแลออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

4.1 เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบ

มีการนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพ และประสิทธิภาพของเครื่องมือนั้นก่อนนำไปใช้วัดจริง

4.2 เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษาตามที่ต้องการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่งและถ้ามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วอาจได้เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานได้ เช่น แบบสอบถามเกี่ยวกับบริบทชุมชน และแบบสัมภาษณ์ อื่น ๆ ที่ใช้ในการสอบถามตามจุดประสงค์ที่ต้องการทราบอื่น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนบ้านสาขานวน ได้แก่แบบรายงาน(บร.)ต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ได้แก่
  - บร. 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
  - บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่
  - บร. 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
  - บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน
  - บร. 3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน
  - บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
  - บร.7แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนคติของประชาชน
  - บร. 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
  - บร. 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
  - บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
  - บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
3. แบบสังเกต (Observation) ได้แก่
  - บร. 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
  - บร. 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
  - บร. 6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน
  - บร. 10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน

- บร. 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- บร. 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

1. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือวิจัยที่จะต้องใช้ตัวบุคคลซึ่งในที่นี้คือตัวของผู้วิจัยเองมาทำหน้าที่ในการวัด โดยได้จากการสอบถามและสังเกตพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการบันทึกข้อมูลที่ได้ไว้เพื่อไม่ให้เกิดการออกนอกประเด็น ไม่ควรใช้ระยะเวลาในการสังเกตนานเกินไป รูปแบบของการสังเกตอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

ก. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยผู้วิจัยเอง เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมประชุมสมาชิกกองทุนเพื่อสังเกตการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

ข. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้วิจัยฟังในภายหลังหรือจากการสอบถาม

2. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนาแต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คำถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นคำถามจาก บร. 1 - 12

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้มากที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยทำการวิจัย คือ

ก. แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire) จะมีข้อความและคำตอบให้ผู้ตอบเลือกตอบโดยมีตัวเลือกตอบ 2-3 ข้อ เช่น บร. 2

ข. แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened Form Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ เช่น บร. 3 บร. 9

5. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหลักฐานที่

เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการประเมินนั้นก็จะมีแหล่งข้อมูล ประเภทของข้อมูล และขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง นั่นก็ได้อาจมาจากแบบ บร. 1-12

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้เลือกใช้ข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้วนั้นก็คือ จปฐ. กชช.2ค.

ประเภทของข้อมูล

โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ก็ต้องเก็บข้อมูลแยกตามประเภทของข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ เช่นรายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในหมู่บ้าน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการบรรยายลักษณะที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ทศนคติ ซึ่งมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เริ่มทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามปฏิทินการปฏิบัติการของนักศึกษา ในคู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร การจัดการและประเมินโครงการ ดังนี้

1. ทำการเก็บข้อมูลบริบทหมู่บ้านสายชนวน โดยการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสารจากอำเภอ เช่น จปฐ. กชช.2ค. ตามแบบ บร.1

2. ทำการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนบ้านสายชนวนและประชาชนในหมู่บ้านในเรื่องความเข้าใจและทัศนคติที่เกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามแบบ บร. 3

3. ทำการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านสายชนวน โดยการสอบถามและสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 2 ในครั้งที่ 1

4. ทำการสังเกตการจัดเวทีวิเคราะห์แผนแม่บทหมู่บ้านสายชนวน ด้วยกระบวนการ AIC ตามแบบ บร.12

5. ทำการสัมภาษณ์ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการกองทุนบ้านสายชนวน และการจัดทำระเบียบกองทุน ตามแบบ บร. 9 โดยการสุ่มตัวอย่าง 50% ของจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน

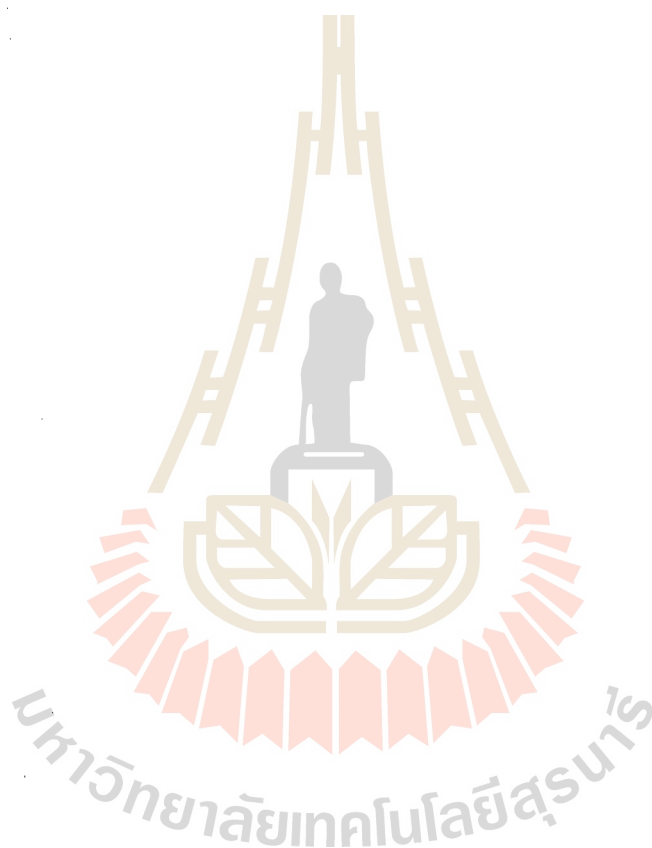
6. ทำการสัมภาษณ์และสังเกตผู้กู้เงินกองทุนบ้านสาขชนวนในเรื่องการดำเนินการตามโครงการเงินกู้เป็นระยะ ๆ ตามแบบ บร. 4 และ บร. 11
7. ทำการสังเกตการจัดเวทีวิเคราะห์แผนแม่บทตำบลจันทัก ด้วยกระบวนการ AIC ตามแบบ บร.12
8. ทำการสังเกต และจัดกลุ่มเสวนาสมาชิก กลุ่มผู้กู้เงิน กลุ่มผู้เสียโฉนด กลุ่มผู้ปลูกแครอท เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน ตามแบบ บร. 6
9. ทำการสังเกตการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุนบ้านสาขชนวน ตามแบบ บร. 9
10. ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับทัศนคติต่อการติดตามประเมินโครงการโดยการสุ่มตัวอย่าง 50 % ของจำนวนครัวเรือน ตามแบบ บร. 9
11. ทำการสัมภาษณ์ในเรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติต่อกองทุนบ้านสาขชนวน ตามแบบ บร. 9
12. ทำการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านสาขชนวน โดยการสอบถามและการสัมภาษณ์ตามแบบ บร. 2 ในครั้งที่ 2

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ชาวบ้านให้ความสนใจและสมัครเป็นสมาชิกกองทุนจำนวนมาก การบริหารจัดการเงินกองทุนเป็นไปด้วยดี ปัญหาการคอร์รัปชันหรือความไม่โปร่งใสของกรรมการกองทุนยังไม่มีให้เห็น เพราะจะมีฝ่ายตรวจสอบภายในคอยตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และคณะกรรมการกองทุนซุนนี่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์การทำงาน เช่น เหมัญญิก เคยทำงานด้านบัญชีมาบ้าง ฉะนั้นเรื่องการทำบัญชีของกองทุนจะไม่มีปัญหา ความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก สามารถชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ตรงตามวันเวลาที่กำหนด สำหรับสมาชิกที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์นั้น ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสาขชนวนมีกรรมการฝ่ายตรวจสอบและเร่งรัดหนี้สินคอยดูแลอยู่จึงยังไม่มีปัญหาใด ๆ

โครงการที่สมาชิกเสนอขอกู้ 57 ราย จะนำไปดำเนินงานด้านการเกษตร เช่น ปลูกผัก เช่น ปลูกแครอท ปลูกผักตามฤดูกาล 24 ราย เลี้ยงสัตว์ เช่น โคนมและสุกร 32 ราย จำนวนเงินที่สมาชิกกู้ยืมในช่วง 7,000 - 20,000 บาท ในการอนุมัติการกู้แต่ละครั้งกรรมการจะดูว่าสมาชิกแต่ละรายมีความสามารถในการใช้หนี้มากน้อยเพียงใด (ตามระเบียบการอนุมัติเงินกู้) และถ้าสมาชิกรายใดไม่ชำระหนี้กับกองทุนก็จะถูกตัดสิทธิการกู้ครั้งต่อไปและถูกปรับดอกเบี้ยเพิ่มอีก 0.25% และมีคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบและฝ่ายเร่งรัดหนี้สินคอยดูแลการชำระหนี้ ทั้งยังเป็นการทำลายชื่อเสียงตนเองไม่มีผู้ใดกล้าค้าประกันให้ทำให้ไม่สามารถกู้เงินจากกองทุนใด ๆ ได้ ฉะนั้น

กองทุนหมู่บ้านสาขานวนจึงไม่น่าเป็นห่วง และเมื่อครบกำหนด 1 ปี สมาชิกก็จะนำเงินมาชำระคืนพร้อมดอกเบี้ยอีก 12% ตามที่ตกลงกันไว้ในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และถ้าสมาชิกร่วมมือร่วมใจกันพัฒนากองทุน ใช้เงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านแล้วทุกหมู่บ้านก็จะพึ่งตนเองได้ยั่งยืนและมั่นคงต่อไป เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะมั่นคงตามไปด้วย

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลตามแบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ ตามกรอบความคิดทฤษฎี ชิพพ์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งรายงานตามวัตถุประสงค์ โดยมี 5 ตอนดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
5. สรุปผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสายชนวน ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ดังนี้

5.1 เพื่อทราบว่าการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสายชนวน ว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใด

5.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการการบริหารงาน ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

5.3 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัด หรือตัวแปรที่ผู้ประเมิน ไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่าดี หรือ ไม่ดีนั้น ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการนำเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันประชาชนทุกระดับได้รับความเดือดร้อนอันเกิดมาจากมีรายได้น้อยไม่เพียงพอกับรายจ่ายเป็นผลมาจากการตกงาน ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ กำลั้งซื้อของคนในประเทศตก รัฐบาลจึงตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้น้อยเพียงพอกับรายจ่ายนำไปสู่การพอมียอกิน รัฐบาลจึงจัดนโยบายเร่งด่วน 9 ข้อ ดังนี้

1. การพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร
2. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุน
3. การจัดตั้งธนาคารประชาชนเพื่อการกระจายโอกาส การเข้าถึงแหล่งเงินให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อย
4. การจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการรายใหม่อย่างเป็นระบบ
5. จัดตั้งบริษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์ เพื่อดำเนินการให้หนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ออกจากระบบของธนาคารพาณิชย์โดยเร็ว
6. พัฒนารัฐวิสาหกิจ ให้เป็นองค์กรหลักในการกอบกู้เศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประเทศ
7. สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค
8. เร่งจัดตั้งสถาบันบำบัดผู้ติดยาเสพติด ควบคู่ไปกับการปราบปรามและป้องกัน
9. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน

มติชนรายวัน 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2545. กล่าวว่ นอกจากนี่ยังมีโครงการอื่นๆ อีก ในชื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนอีกหลายหมื่นล้านบาท แต่พอฟังชงได้ว่า มีบางโครงการ ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและคนยากจน 9.2 ล้านคนได้ ดูตัวเลขงบประมาณแล้วน่าตกใจเหลือเกิน รัฐบาลมีเงินมากแต่แก้ปัญหาคนจนและความยากจนได้น้อยต้องมีจุดผิดพลาดเกิดขึ้นกับประเทศไทยแห่งนี้แน่ๆ ยุทธศาสตร์ของชาติผิดพลาดจริงๆ ในการแก้ไขปัญหาความยากจนตรงไหนบ้าง การไม่แยกแยะความยากจนกับคนยากจน โครงการ มาตรการ แผนงาน และการใช้จ่ายงบประมาณต่างอ้างความยากจนเชิงโครงสร้างและระบบเศรษฐกิจ ทำให้ทำงานไม่ตรงจุดโดยทั่วไปกลุ่มคนต่างๆ ทั้งรัฐบาล นักวิชาการ NGO และผู้นำชุมชนมักพูดรวมๆ ในเรื่องความยากจนมากกว่าลงลึกถึงคนจน หากมีการแยกแยะและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน น่าจะทำให้การแก้ไขปัญหาหรือลดปัญหาคนจนได้ ส่วนความยากจนทางโครงสร้างมาจากทรัพยากรกระจุกตัวอยู่กับคนที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง อาจารย์ใจ อึ้งภากรณ์ ประมาณว่า คน 1% ของประชากรในประเทศ ครอบครองอำนาจและทรัพยากรถึง 30 % และมีแนวโน้มอาจสูงถึง 60% ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาทุนนิยมโลกและกระแสเสรีนิยมจะสร้างให้ความยากจนเพิ่มทวีคูณ กฎหมายที่เอื้อให้นายทุน นักการเมือง ครอบครองทรัพยากรระบบบริหารจัดการ แผนงาน เงิน คน ขาด

ความเชื่อมโยง เชิงพื้นที่และไม่บูรณาการในการ แก้ไขปัญหาความยากจน ในส่วนความยากจน ยุทธศาสตร์ ทิศทาง และแผนการพัฒนาต้องอยู่บนพื้นฐานศักยภาพและความต้องการของพื้นที่ พัฒนาจากฐานรากให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงธุรกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปรับโครงสร้างมาสู่เกษตรกรที่ยั่งยืน เพื่อสร้างมั่นคงทางอาหาร ลดรายจ่ายและพึ่งพาตนเอง จัดตั้งสถาบันการเงินท้องถิ่นระดมเงินออมในชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปรับเปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยม การบริโภคและการนิยมนวัตกรรมกฎหมายทรัพย์สิน มรดกที่ดิน และการกระจายการถือครองที่ดิน สร้างระบบการบริหารจัดการน้ำ ป่า ชุมชนโดยคนในท้องถิ่น(มติชนรายวัน วันเสาร์ที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 หน้า 6)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

การดำเนินงานธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจรัฐบาลมีนโยบายหลายด้านที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของทักษะที่โดดเด่น เพื่อสร้างฐานรากการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้านคือ (กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงาน, 2545)

1. ด้านการเกษตร ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

- การฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรโดยการปรับโครงสร้างด้านสินเชื่อ
- การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานและส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่ที่ดินทำกิน โดยการพัฒนาการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน
- ส่งเสริมการประมงชายฝั่ง

2. ด้านอุตสาหกรรม

- ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ
- เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นบ้านและเชื่อมโยงกับ อุตสาหกรรมทางการผลิต
- พัฒนาบุคลากร และแรงงานภาคอุตสาหกรรม
- ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ
- ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน

- สนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ๆ ในธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

3. ด้านการบริการและการท่องเที่ยว

รัฐมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการและยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว โดย

- พัฒนาภาคบริการจากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานจัดหน่วยงานและองค์กร เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพบริการอย่างเต็มที่
- ส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการเร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูหลักในการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การค้าระหว่างประเทศในช่วง มกราคม – มีนาคม 2545 โดยรวมมีมูลค่าลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2544 โดยจำแนกเป็นการส่งออกและนำเข้าลดลงทำให้ดุลการค้าเกินดุลเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว การส่งออกเพิ่มขึ้นในหมวดสินค้า อุตสาหกรรมเกษตร โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของสินค้าอาหารทะเลกระป๋อง แปรรูปน้ำตาลทรายและผลิตภัณฑ์ยาง ผลไม้กระป๋องและแปรรูป เป็นต้น ส่วนหมวดสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรกรรม สินค้าแร่และเชื้อเพลิงตลอดจนสินค้าอื่นๆ ส่งออกลดลงตามลำดับ การส่งออกไปตลาดสำคัญเพิ่มขึ้นในตลาดอาเซียนและในจีนเพิ่มขึ้น ขณะที่ส่งออกไปตลาดสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ลดลงตามลำดับ การนำเข้าในหมวดสินค้าสำคัญลดลงทุกหมวด กล่าวคือ สินค้าทุนลดลง ขณะที่มีการนำเข้าสินค้าอื่นๆ เพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าตัว การนำเข้าจากแหล่งนำเข้าสำคัญที่เพิ่มขึ้นได้แก่ อาเซียนและจีน ขณะที่การนำเข้าจากญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ลดลงตามลำดับ

ถ้ารับดุลการค้าในช่วงมกราคม-มีนาคม 2545 ไทยเกินดุลโดยเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกา อาเซียน และสหภาพยุโรป ส่วนญี่ปุ่นและจีน ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้า (ทันโลก ทันเศรษฐกิจ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 : พฤษภาคม 2545; หน้า 10)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันถูกใช้อย่างสิ้นเปลือง ถูกทำลายอย่างต่อเนื่องจนขาดการดูแลเอาใจใส่ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจัง ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ทำให้การพัฒนาประเทศขาดความสมดุล ตัวอย่างสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยอย่างเห็นได้ชัด อากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย ฝุ่นละออง เสียง

ดังของโรงงานและเครื่องยนต์ในเมืองใหญ่ ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ ป่าถูกทำลาย การทำประมงผิดวิธีล้วนเป็นปัญหาที่ต้องทำการแก้ไขโดยเร่งด่วน รัฐบาลจึงมีนโยบายในการบริหารจัดการ ดังนี้

รัฐบาลมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพการป้องกันเสื่อมโทรม หรือการสูญสิ้นไป และการนำกลับมาใช้ใหม่ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตเกิดความสมดุลในการพัฒนาและรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน

1. บริหารและจัดการสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นดั้งเดิม
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการควบคุมและกำจัดมลภาวะที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต
3. สนับสนุนให้นำต้นทุนทางสังคมมาพิจารณาในการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในกรณีดำเนินโครงการที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม
4. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของคนไทยในการบริหารจัดการกับสิ่งแวดล้อม

1.1.5 ความเป็นอยู่ และโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชน

ข้อมูลคนจนที่กู้เงินไปจากธนาคารประชาชนหรือธนาคารออมสิน จำนวน 341,000 ราย รวมเป็นเงิน 5,011 ล้านบาท ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีการเปิดเผยผลสรุปว่ามีคนจนที่ถึงเวลาแล้วยังไม่เอาเงินมาใช้หนี้เพียง 6,351 ราย หรือ 1.86 % ขณะที่วิกฤติเศรษฐกิจไทยที่ฟองสบู่แตก มีปัญหาจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ธุรกิจขนาดใหญ่ อันเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะร่ำรวย และกลายเป็นหนี้ที่ไม่อาจชำระคืนได้ จนกลายเป็นภาระหนี้สินของประเทศ ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่า คนยิ่งรวย ยิ่งเรียนสูง ยิ่งมีโอกาสที่จะประกอบอาชีพได้มากกว่าคนที่เรียนน้อยและมีโอกาสในชีวิตไม่มากนัก แต่การที่รัฐบาล ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ถือโอกาสโฆษณาว่ารัฐบาลได้ช่วยเหลือคนจนแล้วน่าจะยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงนัก คนจนที่สามารถกู้เงินจากธนาคารออมสินได้นอกจากต้องฝากเงินในบัญชีแล้ว ยังต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปีอีก ซึ่งแปลตรง ๆ ว่ากู้เงินไป 15,000 บาท เสียดอกเบี้ยให้ธนาคารอีก 1,800 บาท อัตราดอกเบี้ยที่เป็นโหดร้าย ค่าใช้จ่ายเงินเดือน โบนัส พนักงาน ค่าสำนักงาน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายิปาละของธนาคาร โดยปกติอยู่ที่อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 กรณีธนาคารออมสินอาจเพิ่มอัตราได้อีกเป็นค่าการวิเคราะห์ความเป็นไปได้รายบุคคลก่อนให้กู้ และการติดตามเร่งรัดหนี้แบบถึงกันครัวซึ่งก็ไม่น่าเกินอีก 3 % รวมแล้วดอกเบี้ยน่าจะอยู่ที่ร้อยละ 6 ต่อปี แต่ที่ธนาคารกำไรมากเมื่อเอาไปหักลบกลบหนี้ที่ยังเก็บไม่ได้ก็ยังมีกำไรเหลือเฟือ เรื่องนี้ธนาคารออมสินอาจถือโอกาสชี้แจงรายละเอียดค่าใช้จ่ายและอัตราดอกเบี้ย

เพื่อเรียนรู้ร่วมกันในสังคม ตัวเลขดอกเบี้ยก็พบว่า คนจนช่วยสร้างธนาคารและช่วยรัฐบาลมากกว่า ซึ่งก็เป็นเช่นคำกล่าวที่ว่า “คนจนทำให้คนรวยๆ ขึ้น” ดังที่มีคนจนเป็นคนขายหญ้า ชักห้องส้วม ทำครัว เด็กเสิร์ฟ แคคตี้ ฯลฯ ให้กับคนรวยในที่ดินของตัวเองที่ขายเอาเงินชั่วคราวไปใช้จ่ายหมดแล้ว คั้งนั้นการที่รัฐบาลคอยโตว่าโครงการนี้สำเร็จดียิ่ง จึงเป็นแค่การเล่นกับตัวเลขเชิงปริมาณ ในเชิงคุณภาพคงต้องถามกันว่า ชีวิตของคนจน 3 แสนกว่าคน มีอะไรดีขึ้นบ้าง หรือกลับมาดูเงินเสียดอกเบี้ยร้อยละ 12 อีกรอบหนึ่ง ถือว่าประเทศไทยยังคงจนจริงหรือ (มติชนรายวัน วันเสาร์ที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 หน้า 6)

1.1.6 ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในท้องถิ่นชนบท

การพัฒนาชนบทไทยที่แล้มาแล้วและที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เน้นหนักในเรื่องการปูพื้นฐานโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีได้ช่วยแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของเกษตรกร ส่วนใหญ่มีที่ทำกินไม่เพียงพอ นอกจากนี้โครงการของหน่วยราชการที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เป็นการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ยากจนไม่ได้รับความช่วยเหลือ ปัญหา และสาเหตุของความยากจนในชนบทที่เห็นว่า เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับครอบครัวยากจนในชนบทที่ไม่อาจจะเพิ่มรายได้ของตนเองได้ ได้ออกไปขายแรงงานประเภทลูกจ้างในกรุงเทพมหานคร ทำให้ในชนบทส่วนใหญ่จะมีแต่ผู้สูงอายุและเด็กที่อาศัยอยู่เท่านั้น (ธวัช มกรพงษ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทไทย, 2537)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวิวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ได้กล่าวไว้ว่าในปัจจุบันการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวกสืบเนื่องจากเทคโนโลยีด้านการติดต่อสื่อสารหรือสื่อต่างๆ มีความเจริญก้าวหน้าโอกาสที่รับรู้เอาค่านิยมจากโลกที่เจริญกว่าเป็นไปได้ง่าย ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท เหตุนี้เองที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจาก ค่านิยมบางอย่างไม่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น ชื่อราคาแพงๆ เสื้อราคาแพง ท่องเที่ยวต่างประเทศ ซื้อสินค้ายี่ห้อดังจากต่างประเทศ ทำให้การพัฒนาประเทศเกิดความไม่สมดุลกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ ทำให้ชนชั้นที่ด้อยโอกาสในสังคมมีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน เมื่อกับชนบทส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆอย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โสเภณี โรคเอดส์ เป็นต้น

ดังนั้นการรับเอาค่านิยมจากต่างประเทศ รัฐบาลควรส่งเสริมการเรียนรู้การปรับใช้วัฒนธรรมจากต่างประเทศให้กับสังคมไทยให้เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยที่ยังคงเอกลักษณ์ไทย

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านสายชนวน

เดิมบ้านสายชนวนเป็นที่ป่ารกเชิงเขาที่มีลำน้ำ 2 สายไหลมารวมกันซึ่งเรียกว่า สายรวม ต่อมาก็เรียกกันไปตามศัพท์พื้นบ้านว่า “สายชนวน” เป็นต้นมา สาเหตุจากการย้ายถิ่นฐานเพื่อความอยู่รอดและหนีความแห้งแล้ง และแสวงหาถิ่นที่อุดมสมบูรณ์กว่าเดิม ชาวบ้านกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาประมาณปี พ.ศ. 2482 หรือประมาณ 63 ปีมาแล้วบุคคลกลุ่มแรกที่เข้ามาในหมู่บ้านเป็นชาวบ้าน บึง ต. บ้านบึง อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา และจากบ้านจันทึก ต. จันทึก อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา บุคคลกลุ่มแรกที่เข้ามา คือ นาย จ้อย-นางจุม แบ่งจันทึก นายเที่ยง สะท้อน ธรณี นางมณี รักษาสระน้อย และอีกบางส่วนที่ไม่ทราบชื่อที่แน่นอน ผู้ใหญ่คนแรกชื่อ นายเที่ยง สะท้อน ธรณี ซึ่งในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายเฉลิมพร นพรัตน์วัฒนา

ซึ่งสรุปเหตุการณ์เป็นตารางเรียงตามปี พ.ศ. ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หมู่บ้านสายชนวน

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
2482	มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของบุคคลกลุ่มแรก
2524	เริ่มมีถนนทางลูกรังเข้ามา ในหมู่บ้าน
2527	มีไฟฟ้าใช้
2537	เริ่มมีประปาใช้ในหมู่บ้าน
2544	มีประชากรที่อยู่จริงในหมู่บ้าน ประมาณ 148 ครัวเรือน ประชากรโดยประมาณ 749 คน เป็นผู้ชาย 360 เป็นผู้หญิง 389 คน

ที่มา : เอกสารข้อมูล จปฐ. และปชช.2ค.

1.2.2. สภาพหมู่บ้านในปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐาน

ในระยะแรก ๆ การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านในพื้นที่หมู่ 7 บ้านสายชนวนนั้นเป็นคนมาจากต่างที่ ต่างถิ่น ซึ่งจะเป็นการนับถือกันมากกว่า แต่ในปัจจุบันมีการขยายครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ จะมีลักษณะความเป็นอยู่แบบเป็นเครือญาติกัน ดังนั้นการตั้งถิ่นฐานก็จะไปตามเครือญาติที่อยู่กันแบ่งออกเป็นกลุ่มบ้าน(คุ้มบ้าน) ต่าง ๆ เช่นคุ้มบ้านใต้ คุ้มบ้านเหนือ คุ้มป่ายอ คุ้มป่ายงคุ้มบ้านหัวโกรก และคุ้มป่ากล้วย เป็นต้น จากนั้นก็มีการย้ายกันเข้ามาเรื่อย ๆ ปัจจุบันมีประชากรเพิ่มมากขึ้น

ทำเลที่ตั้ง

เดิมอาณาบริเวณพื้นที่ของหมู่บ้านสายชนวนเป็นชายเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เป็นป่าดงดิบที่รกร้างเหมาะแก่การทำไร่ อีกทั้งยังมีลำน้ำที่ใสสะอาดไหลผ่านตลอดปีชาวบ้านใช้เป็นทั้งน้ำดื่มกิน และใช้สอยต่าง ๆ อย่างอุดมสมบูรณ์

อาณาเขตติดต่อ

หมู่บ้านสายชนวนเป็นหมู่บ้านเชิงเขา เป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาในยุคแรก ๆ การเดินทางติดต่อคมนาคมกับต่างหมู่บ้านนั้น นับว่ายากลำบากมาก ผิดกับปัจจุบันที่สะดวกและรวดเร็วอาณาเขตติดต่อของหมู่บ้าน คือ

ทิศเหนือ	ติด	ต. คลองม่วง อ.มวกเหล็ก จ. สระบุรี
ทิศตะวันออก	ติด	หมู่ 17 บ้านซับไม้ล้มเหนือ
ทิศตะวันตก	ติด	หมู่ 21 บ้านราษฎร์สามัคคี
ทิศใต้	ติด	หมู่ 5 บ้านสอยดาว

สภาพที่ดิน

ในพื้นที่แห่งนี้มีสภาพดินเป็นดินดำ ร่วน อุ่มน้ำไม่ดินนัก แต่ความชุ่มชื้นมีสูง สังกัดได้จากสภาพดินที่ไม่มีแห้งถึงขั้นแตกกระแหง แม้จะเป็นฤดูแล้ง แต่ปัจจุบันความชื้นในบรรยากาศไม่มีบวกกับป่าไม้ไม่มีอุ่มน้ำ ดินจึงขาดความอุดมสมบูรณ์ หลังฝนตกหน้าดินจะแห้งเร็วมากหากฝนไม่ตกหนักจริง ๆ จะไม่มีน้ำขังให้เห็น ดังนั้นปัจจุบันการปลูกพืชจึงต้องอาศัยน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ในฤดูแล้ง หรือฤดูฝนในบางช่วง

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ในพื้นที่หมู่บ้านสายชนวนแห่งนี้ไม่มีป่าไม้เหลืออยู่ในพื้นที่แล้ว จากการที่ประชาชนบุกรุกเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและที่อยู่อาศัย มีจำนวนพื้นที่แยกได้ดังตารางที่ 4 โดยศึกษาจากเอกสารข้อมูล จปฐ. และปชช. 2ค. ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงพื้นที่ ในส่วนต่างๆ ในหมู่บ้าน

พื้นที่	จำนวน(ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ประมาณ	4,000	79.55
พื้นที่ทำสวนผลไม้และอยู่อาศัยประมาณ	1,000	19.9
พื้นที่สาธารณะ	28	0.56
โรงเรียนบ้านสายชนวน ประมาณ 15 ไร่		
บริเวณวัดสายชนวน ประมาณ 13 ไร่		

ที่มา : เอกสารข้อมูล จปฐ. และ ปชช.2ค.

และนอกเหนือจากนี้ เป็นพื้นที่ ที่เป็นคลองน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านและบริเวณที่เป็นภูเขา ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด

แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน

ในอดีตลำน้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านสายชนวนมีต้นกำเนิดสายน้ำจากบนภูเขา ซึ่งมีป่าต้นน้ำ ป่าไม้มากมายลำน้ำสายนี้จึงไม่เคยขาดแคลนมิใช้กันอย่างพอเพียงทั้งใช้อาบ ต้มกิน และประโยชน์อื่น ๆ ต่อมาเมื่อป่าไม้เริ่มหมดลง ลำน้ำสายนี้ก็เริ่มขาดแคลนมากขึ้น ปัจจุบันมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน ดังนั้นจึงได้มีการจัดหาแหล่งน้ำขึ้นมาทดแทน โดยการสร้างเป็นระบบน้ำประปา มาใช้ซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติส่วนรวม สร้างขึ้นเมื่อปี 2537 จึงเป็นการบรรเทาปัญหาไปได้บ้าง แต่ก็ประสบกับปัญหาฝนแล้งไม่มีน้ำเพียงพอที่จะใช้รดพืชผักการเกษตรของตนเอง ซึ่งได้มีโครงการขุดบ่อขนาด 1 ไร่ เป็นงบประมาณส่วนราชการมาให้ความช่วยเหลือในปี 2545 ซึ่งก่อนหน้านั้นประชากรบางส่วนก็ได้ขุดขึ้นเองโดยใช้งบประมาณส่วนตัวเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในคราวจำเป็น

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน (แหล่ง)		การใช้น้ำ	
	ของส่วนรวม	ของส่วนตัว	ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อบาดาล	-	18	10	8
บ่อน้ำตื้น	1	21	17	5
คลอง	1	-	1	-

ที่มา : เอกสารข้อมูล จปฐ. และปชช.2ค

การขยายตัวของประชากร

จะดูจากช่วงอายุของประชากรในหมู่บ้านจะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานและวัยเจริญพันธุ์คือช่วงอายุ 18-50 ปีเต็มซึ่งมีมากถึง 60% ของประชากรทั้งหมด และแนวโน้มจะยังเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ เห็นได้จากประชากรที่อยู่ในช่วงก่อนวัยทำงาน หรือวัยเรียนซึ่งจะเติบโตขึ้นมาเป็นทรัพยากรบุคคลต่อไปอีกเป็นช่วง ๆ ซึ่งจะทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจในหมู่บ้านมีมากขึ้นตามไปด้วย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงช่วงอายุของประชากรในหมู่บ้านสายชนวน

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
1 วัน – 3 ปีเต็ม	17	2.27
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	18	2.40
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	80	10.68
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	43	5.74
15 ปี 1 วัน-18 ปีเต็ม	54	7.21
18 ปี 1 วัน – 50ปีเต็ม	452	60.35
50 ปี 1 วัน- 60 ปีเต็ม	58	7.74
60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	27	3.60
รวม	749	100

ที่มา: ข้อมูลสถิติอนามัยประจำตำบล(บ้านหนองไข่น้ำปี พ.ศ.2544)

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้านสายชนวน

อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านนี้คืออาชีพเลี้ยงโคนม ซึ่งประชากรในหมู่บ้านสายชนวน จำนวน 102 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.40 ของประชากรทั้งหมดมีอาชีพการเลี้ยงโคนม ซึ่งเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงในด้านการตลาดโดยนอกจากจะมีศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบที่ใกล้บ้านถึง 3 แห่งแล้ว ยังมีโครงการที่สนับสนุนจากรัฐบาลอีก เช่น โครงการนมโรงเรียน ประกันราคาน้ำนมดิบ ซึ่งเป็นผลดีต่อเกษตรกร

ตารางที่ 6 อาชีพของประชากรหมู่บ้านสายชนวน

ประกอบอาชีพ	จำนวนครัวเรือน	รายได้เฉลี่ยต่อปี	
		ทั้งหมดชน (บาท)	ร้อยละ
รับราชการ	1	200,000	2.55
เลี้ยงวัวนม	102	6,500,000	82.40
เลี้ยงไก่,สุกร	43	58,000	0.71
ทำไร่	7	80,000	1.03
ทำสวนผัก,ผลไม้	12	500,000	6.34

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รับจ้าง	15	50,000	0.63
ค้าขาย	5	500,000	6.34
รวม	185	7,888,000	

ที่มา : เอกสารข้อมูล จปฐ. และปชช.2ค

ตารางที่ 7 แสดงรายได้โดยประมาณของประชากรในหมู่บ้าน

รายได้ต่อปี(บาท)	จำนวนครอบครัว	ร้อยละ
1,000 – 5,000	-	-
5,001 – 10,000	-	-
10,001 – 20,000	12	8.11
20,001 – 30,000	18	12.16
30,001 – 50,000	85	57.43
50,001 – 100,000	33	22.30
รวม	148	100

ที่มา : เอกสารข้อมูล จปฐ. และปชช.2ค

ประชากรในหมู่บ้านสายชนวน ร้อยละ 57.43 มีรายได้ประมาณ 30,000 – 50,000 บาท ต่อปี ซึ่งถือว่า อยู่ในระดับกลางของผู้ที่มีรายได้ในหมู่บ้านนี้ ซึ่งจะดูได้จากตาราง

ประชากรในหมู่บ้านสายชนวนจะมีหนี้สิน กับสหกรณ์การเกษตร(ชกส.) กองทุนในหมู่บ้าน หรือกับนายทุนนอกระบบเนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรของประชาชนต้องใช้จ่ายเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ ในการขายหรือพัฒนาอาชีพตนเอง และวัสดุอุปกรณ์ใช้สอยก็มีราคาสูง จึงมีการกู้ยืมเงินในแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการประกอบอาชีพของตนเองจำแนกได้ดังตาราง(หน้า 41)

ตารางที่ 8 แสดงหนี้สินของประชากรในหมู่บ้าน

จำนวนเงิน (บาท)	หนี้สินนายทุน นอกระบบ(ครอบครัว)	หนี้สินสหกรณ์ และรทส.(ครอบครัว)	รวม	ร้อยละ
1,000-5,000	1	8	9	16.7
5,001-10,000	1	3	4	7.41
10,001-30,000	9	7	16	29.61
30,001-50,000	3	12	15	27.8
50,001-100,000	-	6	6	11
100,001 ขึ้นไป	2	2	4	7.41
รวม	16	38	54	
ร้อยละ	29.63	70.37		

ที่มา: บร.1 เดือนธันวาคม 2544(จากแบบสำรวจเฉพาะกิจ)

จากตารางชี้ให้เห็นว่า ประชากรมีการกู้เงินในส่วนเงินกู้ในระบบกันมากกว่า ที่จะไปกู้กับนายทุนจากตัวเลขในตาราง ประชากร ร้อยละ 70.37 กู้เงินจากเงินกู้ในระบบ และจากจำนวนสมาชิกที่เป็นหนี้สินกับนายทุนนอกระบบทั้งหมดจะอยู่ระหว่าง 10,000-30,000บาท และส่วนที่กู้เงินจากสถาบันเงินกู้ในระบบ จะมีจำนวนเงินอยู่ที่ 30,000-50,000บาท

1.2.4 สังคม วัฒนธรรมของหมู่บ้านสายชนวน

ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านสายชนวนมีการติดต่อสมาคมกันในส่วนของกลุ่มบ้านตนเอง ซึ่งจะเห็นได้จากการแบ่งเป็นหมู่บ้านต่าง ๆ และแต่ละหมู่บ้านก็จะเป็นญาติกันเป็นส่วนใหญ่ และจะไม่ค่อยสนใจกันมากนักนอกจากจะมีกิจกรรมที่ทำหรือต้องให้ความร่วมมือกันเป็นส่วนรวม เช่นการประชุมชี้แจงข้อราชการที่ได้รับคำสั่งมา การพัฒนาหมู่บ้านในโอกาสต่าง ๆ จึงจะมารวมกัน

โรงเรียนและการศึกษา

ในการศึกษาในหมู่บ้านนี้มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน ระดับประถมศึกษา 1 แห่ง จัดสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2502 ซึ่งจะมีเด็กนักเรียนต่างหมู่บ้านมาเรียนด้วย เช่น หมู่ 21 บ้านราษฎร์สามัคคี ซึ่งโรงเรียนบ้านสายชนวน เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประชาชนในหมู่บ้านสายชนวน ในอดีตส่วนใหญ่จะจบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน มีการส่งเสริมให้ลูกหลานได้เรียนในระดับมัธยมกันมากขึ้นอาจเป็นเพราะรัฐบาล กำหนดการศึกษาภาคบังคับต้องจบ ชั้น มัธยมปีที่ 3 และส่วนหนึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษา ที่จำเป็นจะต้องใช้ในการดำรงชีวิตอนาคต

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนนักเรียนในหมู่บ้านสายชนวนปีการศึกษา 2544

สถานที่เรียน ระดับการเรียน	โรงเรียนประจำ หมู่บ้าน(คน)	ศึกษาภายนอก หมู่บ้าน(คน)
อนุบาล 1	15	-
อนุบาล 2	8	-
ประถมศึกษา ปีที่ 1	14	-
ประถมศึกษา ปีที่ 2	6	-
ประถมศึกษา ปีที่ 3	14	2
ประถมศึกษา ปีที่ 4	13	3
ประถมศึกษา ปีที่ 5	7	3
ประถมศึกษา ปีที่ 6	13	1
ระดับมัธยม	-	20
สูงกว่ามัธยม	-	2
การศึกษานอกโรงเรียน	4	

ที่มา : สถิตินักเรียนโรงเรียนบ้านสายชนวน (2544)และบร. 1 เดือนธันวาคม

สุขภาพอนามัย

1. อสม. ประจำหมู่บ้านสายชนวน
2. สถานีอนามัยประจำตำบล (บ้านหนองไข่น้ำ)
3. โรงพยาบาลรัฐบาลในตัวอำเภอ 1 แห่ง

โดยประชากรในหมู่บ้านสายชนวนจะใช้บริการทางด้านสุขภาพที่สถานีอนามัยประจำตำบล(บ้านหนองไข่น้ำ) ร่วมกับหมู่บ้านใกล้เคียงเพราะเป็นสถานีอนามัยประจำตำบล ซึ่งประชา

กรในหมู่บ้านจะไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บเพราะมีสถานที่บริการทางสุขภาพอนามัยไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านจึงทำให้มีการรักษาได้อย่างท่วงที และหากได้รับบาดเจ็บที่รุนแรงมากก็จะไปโรงพยาบาลรัฐบาลประจำอำเภอ ที่สามารถใช้บริการโครงการ ซึ่งการคมนาคมการเดินทางก็สะดวก รวดเร็ว

ลักษณะความเข้มแข็ง

ในหมู่บ้านสายชนวนด้านความสามัคคี จากแสดงตารางความสามัคคีอยู่ในระดับปานกลาง 82% ซึ่งมากที่สุด (น้อย 18 % ที่ไม่ได้แสดงไว้ในตาราง) ซึ่งจะมีความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน เพียงปัญหาเล็กน้อย ภายในกลุ่ม กระทบในด้านต่าง ๆ จึงไม่มากนัก เมื่อใดมีการพูดคุยกันก็มีความเข้าใจกันดี ปัญหาด้านความสัมพันธ์ การให้ความร่วมมือกันที่เป็นส่วนรวมจะไม่มีปัญหามากนัก

ตารางที่ 10 แสดงตัวชี้วัดความเข้มแข็งภายในหมู่บ้านสายชนวน

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่วัดได้	วัดได้จาก
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	ปานกลาง (82%)	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวน 2 ใน 3 ของจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	ปานกลาง (64.1%)	มีการชำระเงินฝากสัจจะออมทรัพย์ช้ากว่ากำหนดไม่เกิน 5 วัน
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	ปานกลาง (64.1%)	ประชาชนจะเลือกผู้นำที่มีความสามารถก่อน
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและ	มาก (71.8%)	มีการรวมกันก่อตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือด้านการเงินมากกว่า 3กลุ่ม และกลุ่มสนับสนุนอาชีพสตรี คือ <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มออมทรัพย์ผู้เลี้ยงโคนม - กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต - กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ - กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน - กลุ่มให้กู้เงินสงเคราะห์ลูกเงิน - กลุ่มให้กู้เงินแสน - กลุ่มกองทุนเงินล้าน

ตารางที่ 10 (ต่อ)

5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	ใช่ (56.4%)	โรงเรียนบ้านสายชนวน เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.)
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	เท่าเดิม	มีจำนวนครอบครัวที่เท่าเดิมจากปีก่อนและแต่ละครอบครัวก็มีอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้
7. ครอบครัวในชุมชนมีความรักใคร่ปรองดองกัน	เท่าเดิม	จำนวนคู่สมรสที่อยู่ร่วมกันไม่มีการหย่าร้างกันมีจำนวนเท่าเดิม
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	เท่าเดิม	มีจำนวนกลุ่มองค์กร 7 กลุ่ม
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำโดยการเสวนา	ปานกลาง (74.4%)	มีการนัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก คนชรา คนพิการ และคนด้อยโอกาส	เท่าเดิม	จำนวนผู้คนที่ช่วยเหลือมีจำนวนเท่าเดิมจึงให้การช่วยเหลือเท่าเดิม
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	ใช่ (69.2%)	ชาวบ้านส่วนใหญ่เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนจะไปหาผู้นำ(ผู้ใหญ่บ้าน)ก่อน
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	ใช่ (76.9%)	สมาชิกในหมู่บ้านจะมีการปรึกษาหารือกันโดยเข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง ในจำนวน 2 ใน 3 ของครัวเรือน

ที่มา: แบบเก็บข้อมูล บร. 2 เดือน มกราคม 2545

จากตาราง สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีปานกลาง ร้อยละ 82, มีความซื่อสัตย์ปานกลาง ร้อยละ 64.1, ยกย่องคนทำความดีปานกลาง ร้อยละ 64.1, มีการช่วยเหลือกันปานกลาง ร้อยละ 71.8, มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกโดยการประชุม ปานกลาง ร้อยละ 74.4, มีการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน 76.91%, และสมาชิกอีก 69.2% ไม่แน่ใจในความยุติธรรมของผู้นำชุมชน.

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน โดยภาพรวม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 หน่วยระบบ มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

2.1.1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการ

สัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า ชาวบ้าน 10.29% มีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลว่าเป็นเงินที่ทางรัฐบาลให้กู้และถ้าคืนเงินไม่ตามกำหนดจะถูกดำเนินคดี จึงทำให้ในตอนแรกไม่ค่อยมีใครกล้าที่จะกู้ และไม่เข้าใจนโยบายและความสำคัญของกองทุน ร้อยละ 70.59 เข้าใจว่ารัฐบาลต้องการให้ความช่วยเหลือคนยากจนในชนบท อีกร้อยละ 19.12 เข้าใจดีว่าต้องช่วยกันดูแลและร่วมมือกันในการบริหารเงินเพื่อเป็นกองทุนของหมู่บ้านตลอดไป

ตารางที่ 11 แสดงระดับความเข้าใจของประชากรที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

ความเข้าใจ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
เป็นเงินทุนให้กู้ยืมใช้กันหมุนเวียนในหมู่บ้าน	7	10.29
เป็นแหล่งเงินทุนให้กู้ยืมหมุนเวียนใช้กันในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น	48	70.59
รวมทั้งข้อ 1 และข้อ 2 โดยประชาชนในหมู่บ้านต้องสามัคคีกันจึงจะทำให้เงินกองทุนนี้มีมากขึ้น	13	19.12
รวม	68	100

ที่มา: แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 3)

2. เงิน 1 ล้านบาท เมื่อกองทุนหมู่บ้านได้ขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านในวันที่ 3 สิงหาคม 2544 แล้ว รัฐบาลจึงโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านสายชนวนผ่านธนาคาร ออมสิน เลขที่ 06-4303-20-081882-0 ในเดือน พฤศจิกายน 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสายชนวนได้ดำเนินการพิจารณาเงินกู้ให้ชาวบ้านที่มีความประสงค์ที่จะขอกู้เงินกองทุน 1 ล้านบาท และมีการดำเนินการให้มีการปล่อยกู้ในเดือน ธันวาคม 2544 ซึ่งกำหนดการชำระเงินกู้งวดแรกในเดือน มกราคม 2546

3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านสายชนวนมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนขึ้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2544 โดยมีนาย พนม สองจันทร์ เกษตรตำบลจันทิภคขณะนั้นเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยทั้งหมดได้จากการเสนอชื่อจากสมาชิกที่เห็นควรแล้วยกมือโหวตเสียงลงคะแนนจากสมาชิกรับรองซึ่งได้รายชื่อดังตาราง

ตารางที่ 12 แสดงรายชื่อคณะกรรมการกองทุน

ตำแหน่ง	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	การ ศึกษา	อาชีพ	รายได้ ต่อปี (บาท)	ประสบการณ์/ ความ สามารถพิเศษ
1.ประธาน	นายเฉลิมพร นพรัตน์ วัฒนา	40	ม.2	เลี้ยงโคนม	100,000	บริหารกองทุน กข.คจ บริหาร กลุ่มออมทรัพย์
2.รองประธาน	นายพิชิต รัตนนอก	37	ม.3	ทำสวนผัก	70,000	กรรมการกองทุน กข.คจ กรรมการ กลุ่มออมทรัพย์
3.เลขานุการ	นางกาญจณี โนนโคกสูง	33	ปว.ช.	ทำสวนผัก	60,000	กรรมการกองทุน กข.คจ กรรมการ กลุ่มออมทรัพย์
4. เกรียงอุก	นายชะอ้อน นันกลาง	54	ป.4	เลี้ยงโคนม	120,000	กรรมการกองทุน กข.คจ กรรมการ กลุ่มออมทรัพย์
5. ประชา สัมพันธ์	น.ส. อรสา พวงสุด	28	ม.3	ทำไร่	70,000	กรรมการบริหาร กลุ่มออมทรัพย์
6. กรรมการส่งเสริมอาชีพ	นายประกาศ คงเจริญ	41	ม.6	เลี้ยงโคนม	120,000	กรรมการกองทุน กข.คจ กรรมการ กลุ่มออมทรัพย์
7. กรรมการส่งเสริมอาชีพ	นาง ละเมียด ฟุ้งสุข	62	ป.4	ทำสวนผัก	50,000	กรรมการกองทุน กข.คจ กรรมการ กลุ่มออมทรัพย์
8. กรรมการเร่งรัดหนี้สิน	นางหล่อ เรือนศรี	38	ป.4	เลี้ยงโคนม	100,000	กรรมการกองทุน สตรี และกลุ่ม ออมทรัพย์
9. กรรมการเร่งรัดหนี้สิน	นางโสภา ถาวร	34	ป.6	ทำไร่	50,000	กรรมการกองทุน สตรีและกลุ่มออม ทรัพย์

ตารางที่ 12 (ต่อ)

10. กรรมการ เร่งรัดหนี้สิน	นายนรินทร์ ชิกสูงเนิน	34	ป.6	รับจ้าง	50,000	กรรมการ กข.คจ
11. กรรมการ ฝ่ายการตลาด	นางสมปอง พึ่งสุข	33	ม.3	รับจ้าง	80,000	กรรมการ กข.คจ
12. กรรมการ ฝ่ายการตลาด	นายสุชาติ พึ่งสุข	31	ป.6	ทำสวนผัก	50,000	กรรมการกลุ่มออม ทรัพย์
13 กรรมการ ฝ่ายตรวจสอบ	นายยม จากโคกสูง	62	ป.4	เลี้ยงโคนม	100,000	กรรมการกลุ่มออม ทรัพย์
14. กรรมการ ฝ่ายตรวจสอบ	นายสิทธิชัย นพรัตน์ วัฒนา	37	ป.7	รับจ้าง	80,000	กรรมการกลุ่มออม ทรัพย์
15. กรรมการ ฝ่ายตรวจสอบ	นางสมบัติ วงษ์พยัคฆ์	42	ม.3	เลี้ยงโคนม	90,000	กรรมการกลุ่มออม ทรัพย์

ที่มา: แบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน โดยการเสนอชื่อจากสมาชิกซึ่งกรรมการแต่ละท่านที่ถูกเสนอชื่อและได้รับการคัดเลือกมาเป็นคณะกรรมการนั้นจะเห็นว่ามีการเลือกมาจาก ผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านงานกองทุนในส่วนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ซึ่งอาชีพและการศึกษาของคณะกรรมการนั้นเป็นองค์ประกอบรองลงมา และคณะกรรมการส่วนใหญ่ก็จะมีอายุเข้าสู่วัยกลางคนซึ่งถือว่ามีความรอบคอบ และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการทำงานนั้นเป็นส่วนสำคัญในการบริหารงานกองทุน

4. การประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ข่าวเกี่ยวกับการกู้เงิน และข่าวอื่น ๆ ในหมู่บ้านเดิมก่อกองตั้งเกิดจากผู้เข้าร่วมประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุมถึง 2 ใน 3 ของประชาชนทั้งหมดโดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมการจัดทำระเบียบกองทุนมีสมาชิกเข้าร่วมประชุม 124 คน จากสมาชิกในหมู่บ้าน 148 ครัวเรือน (จากแบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านสายชนวน) เพราะที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือที่ทำการกองทุนมีหอกระจายข่าวที่สามารถประกาศข่าว 1 แห่ง และที่วัดประจำหมู่บ้านอีก 1 แห่ง ให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึงได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะข่าวการกู้เงินทุกคนจะทราบกันทั่วถึงดี เพราะชาวบ้านจะคุยกันเป็นทอด ๆ ไปอีกส่วนหนึ่ง

5. การเตรียมความพร้อม / สร้างความเข้าใจแก่คณะกรรมการกองทุน จากการสังเกตสอบถามพบว่า สามารถเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดีโดยเฉพาะในด้านการทำระบบบัญชี ซึ่งจากตาราง

พบว่ากรรมการส่วนใหญ่มากกว่า 2 ใน 3 หรือ 10 คนจากกรรมการ 15 คนมีความเห็นว่ามีผู้ที่มีความรู้ในด้านการทำบัญชีเพียงพอแล้ว และก็เข้าใจในหลักการกองทุน และมีที่ปรึกษากองทุนที่มีความรู้ ทางด้านธุรกิจการเงิน(จากแบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านสายชนวน)

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนความเข้าใจในการทำบัญชี

ความเข้าใจ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพียงพอ	10	66.67
ไม่เพียงพอ	5	33.33
รวม	15	100

ที่มา : แบบสำรวจทัศนคติที่มีต่อกองทุน(บร. 3)

2.1.2. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

การจัดทำระเบียบกองทุน

สามารถทำทะเบียนกองทุนหมู่บ้านได้เองโดยการจัดประชุมของคณะกรรมการ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านสายชนวนได้ขึ้นทะเบียนกองทุนเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2544 ทะเบียนเลขที่ 30120307 มีขบวนการดังนี้

- กำหนดวัตถุประสงค์
- กำหนดคุณสมบัติสมาชิก
- กำหนดลักษณะโครงการ
- กำหนดวงเงินกู้
- กำหนดอัตราดอกเบี้ย
- จัดสรรผลกำไร
- จัดตั้งคณะกรรมการ
- กำหนดวาระการทำงานของคณะกรรมการ
- กำหนดมาตรการ การชำระเงิน

การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน เมื่อกองทุนบ้านสายชนวน ได้ดำเนินงานจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ก็สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความ

พร้อมของกองทุนหมู่บ้านตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ .2 จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอได้ ซึ่งมีข้อมูลที่เป็นรายละเอียดที่สำคัญของหมู่บ้านสายชนวน(ภาคผนวก จ)

ระบบบัญชีกองทุน

หมู่บ้านสายชนวน มีบุคคลที่เป็นคณะกรรมการมีความเข้าใจในการจัดทำบัญชีกองทุน (ตำแหน่งเลขานุการ) จบการศึกษา ระดับปว.ช.จึงทำให้ระบบบัญชีของกองทุนเป็นไปได้ด้วยดี และที่ปรึกษาที่มีความรู้ในด้านธุรกิจ การเงินด้วยจึงไม่มีปัญหาอะไร

กระบวนการที่เกี่ยวกับสมาชิกกองทุน

1. การรับสมัครสมาชิก จากการศึกษาเอกสาร พบว่า ในการรับสมัครสมาชิก สมาชิกต้องมีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ จะต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า รายเดือนคนละ 20 บาท รายปี 100 บาท และครัวเรือนหนึ่งจะสมัครได้ 1 ทุน

2. การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ ตามที่ศึกษาเอกสาร พบว่า ในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้คณะกรรมการทุกคนต้องมามีส่วนร่วมในการพิจารณาทุกคน โดยไม่มีผู้กู้เข้าร่วมด้วย หากต้องพิจารณาอนุมัติเงินกู้คณะกรรมการกันเองต้องให้คณะกรรมการผู้นั้นออกไปจากที่ประชุมเพื่อให้คณะกรรมการที่เหลือร่วมกันพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการ

การจัดสรรประโยชน์

กองทุนหมู่บ้านสายชนวน ได้กำหนดไว้ในระเบียบไว้ ดังนี้

- โครงการเงินกู้สำหรับทุก ๆ โครงการที่สมาชิกเสนอเข้ามา และคณะกรรมการพิจารณาแล้วว่ามีความเป็นไปได้และคุ้มกับการลงทุน
- แปรรูปผลผลิตที่มีในหมู่บ้าน
- จัดทำโครงการสหกรณ์หมู่บ้าน

แต่อย่างไรก็ตามในขณะนี้ยังไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ เพราะไม่ครบกำหนด 1 ปี ยังไม่มีการชำระคืนเงินกู้ จึงยังไม่สามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้

การจัดสรรผลประโยชน์กองทุนหมู่บ้านสายชนวน(บร.4) ดังนี้

- ปันผล 20%
- สมทบกองทุน 20%
- บริหารกองทุน 20 %
- ประกันความเสี่ยง 10%

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน

1. ผลโดยตรง (Immediate Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ มีสมาชิกขอกู้เป็นจำนวน 57 ราย ที่ขอกู้เงินและได้รับอนุมัติ เงินกู้ สมาชิกส่วนที่ยังไม่ได้กู้ ได้มีการคุยและตกลงกันระหว่างสมาชิกว่าให้เปลี่ยนกันกู้เป็นรอบ ๆ ไป โดยมีการตกลงกันเอง

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

จำนวนเงินกู้(บาท)	จำนวนสมาชิกกู้(ราย)	รวมจำนวนเงิน
7,000	1	7,000
10,000	9	90,000
15,000	9	135,000
18,000	6	108,000
20,000	32	640,000
รวม	57	980,000

ที่มา : คำขอและแบบเสนอโครงการเพื่อขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

1.2 ยอดเงินให้กู้ ยอดเงินให้กู้อยู่ในจำนวน ระหว่าง 7,000- 20,000บาท รวมทั้งสิ้น 980,000 บาท

1.3 จำนวนสมาชิกกองทุน สมาชิกกองทุนเริ่มแรกมีจำนวนทั้งสิ้น 124 ราย(ในแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน) และต่อมาได้มีการสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 138 ราย

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จากการสำรวจและติดตามผลของผู้กู้ ซึ่งผู้กู้เงินไปซื้อโคนมมีทั้งหมด 32 ราย ได้ซื้อโคนมมาแล้ว 25 ราย อีก 7 ราย ได้ขยายโรงเรือน และกิจการตนเอง(แบบสำรวจเจาะลึกรายกรณี)

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน จากเอกสารกองทุนและสัมภาษณ์ทุนสะสมของหมู่บ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยสมาชิกจะเข้ามาสะสมเป็นรายเดือนทุกราย ๆ ละ 20 บาท และถือหุ้นรายปีละ 100 บาท

3.ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 ทศนคติของชุมชนต่อกองทุน สมาชิกในหมู่บ้านมีความเข้าใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อกองทุนเพิ่มขึ้น จากแบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3 เดือนกรกฎาคม,2545) พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีความเข้าใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อ

กองทุนเพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีบางส่วนที่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการบริหารกองทุนของกรรมการ

3.2 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง สมาชิกมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองได้โดยการศึกษาหาความรู้ เช่น โครงการเศรษฐกิจแบบพอเพียง และเทคนิคการทำงานด้วยตนเอง

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1. ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวเองหน่วยระบบ B

1. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้และครอบครัวมีความรู้และความสามารถในการประกอบกิจการของตนเองได้ดี และมีบางส่วนที่ยังต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพิ่มเติม

2. ทรัพย์สินของผู้กู้ยืมและครอบครัว ผู้กู้ส่วนใหญ่มีทรัพย์สินเป็นของตนเองและมีหลักทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินที่มีครบทุกครอบครัวแต่ไม่เป็นเอกสารสิทธิ์ เป็นเพียงใบเสียบภาษีบำรุงท้องที่(บภท.) และสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ในหมู่บ้านมี 48 คัน, รถจักรยานยนต์ 82 คัน) เป็นต้น และครอบครัวสามารถพึ่งพาได้ (จากข้อมูล จปฐ. และ แบบ บร. 1 เดือน ธันวาคม 2544)

3. หนี้สินของครอบครัว ประชากรมีหนี้สินกับสหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตร 38 คน คิดเป็น ร้อยละ 70.37 และเป็นหนี้ภายนอกนอกระบบ อีก 16 คน คิดเป็น ร้อยละ 29.63 (ตารางที่ 8)

4. อาชีพหลักของครอบครัว ครอบครัวผู้กู้มีอาชีพทางการเลี้ยงสัตว์ เช่น โคนมที่มีการเลี้ยงกันมากที่สุดถึง 102 ครอบครัวและปลูกพืช 12 ครอบครัว เป็นต้น เป็นอาชีพหลักของครอบครัวซึ่งสามารถสร้างรายได้ที่เลี้ยงครอบครัวได้ สำหรับครอบครัวที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปมี 15 ครอบครัว ก็จะมีรายได้ที่ไม่แน่นอน

5. รายได้หลักของครอบครัว ประชากรที่เลี้ยงโคนมจะมีรายได้รวมทั้งชุมชนตลอดปี เป็น 6,500,000 เฉลี่ยรายละ 63,725 บาท ต่อปี(ต่อจำนวน 102 ครอบครัว) ซึ่งจะเป็นรายได้หลักของประชากรในหมู่บ้าน และจะมีรายได้จากการทำสวนผักตามฤดูกาลรวมทั้งสิ้นตลอดปี เท่ากับ 500,000 บาท, ทำสวน และอื่น ๆ ตามลำดับ(ตารางที่ 6)

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1 จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ ในจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติเป็นจำนวนระหว่าง 7,000 - 20,000บาท ในจำนวนนี้ที่ได้รับอนุมัติ 57 ราย คือ ได้รับอนุมัติ 7,000 บาท 1 ราย , ได้รับอนุมัติ 10,000 บาท 9ราย, ได้รับอนุมัติ 15,000 บาท 9 ราย, ได้รับอนุมัติ 18,000 บาท 6 ราย, ได้รับอนุมัติ 20,000 บาท 32 ราย (ตารางที่ 14)

2. จำนวนเงินกองทุนนอกเหนือจากเงินกู้ สมาชิกได้ใช้เงินทุนของตนเองควบคู่กับเงินที่กู้จากกองทุน เพื่อเป็นการสมทบกันประกอบอาชีพ แต่ก็มีประชากร 16 ราย เท่ากับ 29.63 % ที่ต้องกู้เงินจากนอกระบบเพื่อมาเป็นเงินทุนในกาประกอบอาชีพอีกส่วนหนึ่ง

3. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ จากการสัมภาษณ์และเอกสารของกู้ สมาชิกที่ขอกู้จะนำไปทำการเกษตรตามอาชีพหลักของครอบครัว ซึ่งก็นำไปใช้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ซึ่งยังไม่พบการใช้เงินที่ผิดวัตถุประสงค์หรือนำไปใช้นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในโครงการและเนื่องจากบางโครงการอยู่ในช่วงต้นฤดูกาล เช่นทำสวนผัก(แครอท) ซึ่งจะเริ่มปลูกกันในช่วงเดือนกันยายน-สิงหาคม และจะเก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ เงินที่ได้รับอนุมัติได้รับมาช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งจะได้ปลูกเพียง 1 ชุด (ปกติจะปลูก 2 ชุด)

4. สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ สมาชิกส่วนใหญ่มีสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และความรู้ในการประกอบอาชีพซึ่งเป็นอาชีพเดิมอยู่แล้ว ผู้เลี้ยงโคนมก็จะมีโคนม และแปลงหญ้าอยู่แล้วแต่ในฤดูแล้งจะขาดแคลนจำเป็นต้องซื้อฟางเก็บสำรองไว้ให้โค หรือผู้ที่ปลูกผักก็จะขาดเพียงเมล็ดพันธุ์ ยามาแมลง และปุ๋ยเคมีที่เป็นค่าใช้จ่ายเริ่มต้น ซึ่งต้องการแต่เงินเพื่อเป็นทุนดำเนินงาน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1. การดำเนินงานอย่างถูกวิธี สมาชิกดำเนินการของตนเองตามความถนัดและความชำนาญที่ตนมีอยู่ ซึ่งเป็นอาชีพหลักของครอบครัว โดยเฉพาะผู้เลี้ยงโคนมจะมีศูนย์เผยแพร่ความรู้ ซึ่งจะอยู่ที่สหกรณ์ที่รับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรเป็นประจำและมีการอบรมให้กับสมาชิกใหม่ด้วย

2. การหาตลาดที่ดี จากการสังเกตและสอบถาม ทางด้านการตลาดสมาชิกที่เลี้ยงโคนม จะไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับการตลาดมากนักเพราะราคาน้ำนมดิบมีการกำหนดตายตัวโดยศูนย์รับน้ำนมอยู่แล้ว ทางด้านการเกษตรปลูกพืชผักตามฤดูกาล จะมีพ่อค้าคนกลางที่เป็นคนในท้องถิ่นเป็นผู้ซื้อและรวบรวมไปขายส่งในตลาดใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ทำให้ไม่มีปัญหาสินค้าขายไม่ได้เพราะผู้ซื้อจะรับผิดชอบซื้อหมดและมักจะมีสินค้าที่ไม่พอขาย (จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการ)

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลโดยตรง (Immediate Result)

1.1 รายได้เป็นเงิน ผู้ที่มีรายได้จากการกู้เงินที่นำไปประกอบกิจการเช่นซื้ออาหารชั้นให้โคนมเพื่อบำรุงน้ำนมให้โคนมมีแหล่งโปรตีนในการสร้างน้ำนมเพิ่มมากขึ้นขึ้น ในส่วนที่กู้ไปปลูกผักนั้นเนื่องจากเงินที่ได้รับอนุมัติมาไม่ทันปลูกผักชุดแรก(เดือนกันยายน-สิงหาคม)จึงต้องรอ

ฤดูปลูกในปีถัดไป(ปี 2545) จึงยังคงไม่มีรายได้เข้ามาแต่ได้มีการจัดซื้ออุปกรณ์ไว้แล้ว

1.2 ผู้กู้ได้ผลเป็นสังของ ผู้กู้ได้ผลเป็นสังหาริมทรัพย์ เช่น จำนวนตัวโคนมเพิ่มขึ้นใน ส่วนของผู้กู้ที่ซื้อโคไปซื้อโคจำนวน 32 ราย, โรงเรือน และอุปกรณ์ในการดำเนินงานในกิจการ

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ จากการสังเกตสอบถาม ผู้กู้ที่กู้เงินกองทุนไป บางส่วนได้นำเงินไปเพื่อขยายกิจการและพัฒนาอาชีพของตน เช่น เพิ่มจำนวนตัวโคมากขึ้นในรายที่กู้ไปซื้อโคจำนวน 312 รายตามโครงการ

3. ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

3.1 ชุมชนมีความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและมีการนำเอาหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมกับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อที่จะมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นและนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน

3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ผู้กู้มีศักยภาพและความสามารถในการประกอบอาชีพของตนเองอยู่แล้ว ซึ่งได้เงินมาเป็นทุนในการดำเนินการปรับปรุงกิจการตนเองให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จะทำให้เกิดความมั่นคงในกิจการ ตามเป้าหมายเช่นกัน (ตารางที่ 15 แสดงความเข้มแข็งในหมู่บ้านสายขนวน หน้า54)

ตารางที่ 15 แสดงความเข้มแข็งภายในหมู่บ้านสายขนวน

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด (ร้อยละ)								
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เท่าเดิม
1.สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	68	25	16	-	-	-	-	-	-
2.สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	82	52	21	-	-	-	-	-	-
3.ชุมชนยกย่องคนทำความดี	76	20	7	-	-	-	-	-	-
4.ในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	59	32	9	-	-	-	-	-	-
5.สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้	-	-	-	80	20	-	-	-	-
6.สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	-	-	-	-	-	-	14	31	55
7.ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	-	-	-	-	-	-	25	27	48
8.ในชุมชนมีการรวมองค์กรประชาชน	-	-	-	-	-	-	77	-	23
9.ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยการประชุมหรือเสวนา	28	54	18	-	-	-	-	-	-
10.ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	-	-	-	-	-	-	14	59	27
11.ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณภาพ ยุติธรรม	-	-	-	45	8	47	-	-	-
12.ในชุมชนสามารถร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกชุมชน	-	-	-	68	32	-	-	-	-

ที่มา : บร. 2 เดือน กรกฎาคม 2545

ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านสายขนวน

พบว่า ตามที่ได้สัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน สรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีอยู่ในระดับ มาก (ร้อยละ 68)

2. สมาชิกมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับ มาก (ร้อยละ 82)
3. ในชุมชนยกย่องคนทำความดีอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 76)
4. สมาชิกช่วยเหลือกันและกันอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 71)
5. สมาชิกมีโอกาสหาความรู้ไว้ในเกณฑ์ที่ใช่ (ร้อยละ 65)
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้อยู่ในเกณฑ์เท่าเดิม (ร้อยละ 76)
7. ครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดอง อยู่ในระดับเท่าเดิม (ร้อยละ 75)
8. ชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนอยู่ในระดับเท่าเดิม (ร้อยละ 80)
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำโดยประชุมเสวนาอยู่ในระดับ มาก(ร้อยละ 56)
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ คนด้อยโอกาสอยู่ในเกณฑ์เท่าเดิม (ร้อยละ 85)
11. ในชุมชนมีผู้นำชุมชนที่มีคุณธรรม ยุติธรรม อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 47) ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่ใช่ (ร้อยละ 80)

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

การประมวลเทคนิควิธีการดำเนินงาน หมายถึง การจัดกลุ่มผู้กู้ที่ทำกิจการเดียวกัน ให้คิดกระบวนการวิธีทำงาน(Work Procedure) ที่ดี ในแนวคิดเชิงระบบ จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้เงินเพื่อพัฒนาอาชีพจำนวน 57 ราย

ตารางที่ 16 แสดงการปล่อยเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

ระดับที่	กิจกรรมที่ให้ผู้กู้ยืม	วงเงินกู้ยืม (บาท)	อัตราดอกเบี้ย (ร้อยละต่อปี)	ระยะเวลาชำระคืน (เดือน/ปี)	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไขสำคัญ
	พัฒนาอาชีพพืชไร่	250,000	12	1 ปี	มีบุคคลค้ำประกัน 2 คน
	พัฒนาอาชีพเลี้ยงสัตว์	500,000	12	1 ปี	มีบุคคลค้ำประกัน 2 คน
	ค้าขาย	150,000	12	1 ปี	มีบุคคลค้ำประกัน 2 คน
	กู้ยืมฉุกเฉิน	100,000	12	1-3 เดือน	ต้องทำตามโครงการที่เสนอ

ที่มา : แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

3.1 อาชีพเลี้ยงโคนม จำนวน 102 ราย

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่

- ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพในการเลี้ยงโคนมของผู้กู
- การศึกษาหาเทคนิคใหม่ๆมาปรับปรุงการเลี้ยงโคนม
- จำนวนเงินทุนของผู้กู้นอกเหนือจากเงินกูของกองทุน
- ที่ดินในการเลี้ยงโคนม เนื่องจากผู้กูมีที่ดินในการเลี้ยงโคนมเป็นของกองทุน

กระบวนการที่ดี ได้แก่

- การหาความรู้เพิ่มเติมของผู้กูในการเลี้ยงโคนม
- การที่ผู้กูรู้จักเลือกตลาดในการส่งนํ้านมดิบในราคาสูง
- การที่ผู้กูเลี้ยงโคนมอย่างถูกวิธีและมีคุณภาพ
- มีการคัดเลือกแม่โคนมที่มีลักษณะดี แข็งแรง ให้นํ้านมดี

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม ได้แก่

- ผู้กูมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงโคนม สามารถขายนํ้านมดิบและตัวโคนมในราคาที่สูง
- ผู้กูสามารถเพิ่มจำนวนโคนมของตนจากทุนเดิม

3.2 อาชีพทำสวนผัก แครอท และข้าวโพดหวาน จำนวน 19 ราย

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่

- ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพในการทำสวนผัก
- เมล็ดพันธุ์ที่ดี
- จำนวนเงินทุนของผู้กู้นอกเหนือจากเงินกูของกองทุน

กระบวนการที่ดี ได้แก่

- การหาความรู้เพิ่มเติมการทำสวนผักหรือข้าวโพด เช่น การใช้สมุนไพรและปุ๋ยชีวภาพ
- การที่ผู้กูรู้จักเลือกตลาด
- การที่ผู้กูรู้จักพัฒนาการทำสวนผักหรือข้าวโพด แบบลดต้นทุนอย่างถูกวิธีและมีคุณภาพ

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม ได้แก่

- ผู้กูมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำสวนผักตามฤดูกาลและข้าวโพด สามารถลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ และขายผลผลิตในราคาสูง

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจาก การทำบัญชีรายจ่ายของสมาชิก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางด้านบัญชีจึงเห็นว่าการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย นั้นเป็นเรื่องไม่จำเป็นและยุ่งยากจึงไม่มีใครทำ ผลคือไม่สามารถสรุปรายได้ที่แน่นอนได้ว่าได้กำไรมากน้อยเท่าใด

4.2 ผลที่เกิดจาก ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ในการดำเนินกิจการตามโครงการของผู้กู้แต่ละรายส่วนใหญ่จะดำเนินไปตามที่ตนเองถนัดและเป็นการดำเนินกิจการตามแบบดั้งเดิม ซึ่งการที่จะหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับปรุงกิจการให้ดีขึ้น นั้นไม่ค่อยเอาใจใส่กันมากเท่าที่ควร และมักคิดว่าความสามารถที่มีอยู่นั้นก็พอเพียงแล้วแต่สมาชิกบางคนนั้นมีความรู้ในเทคนิคใหม่ ๆ มาแต่ไม่ค่อยสนใจที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนากิจการส่วนใหญ่จึงย่ำอยู่กับที่ยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก

4.3 ผลที่เกิดจาก จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ นอกจากปัญหาของผู้กู้ที่มีการขอกู้มามากกว่าจำนวนวงเงินที่มีในกองทุน(1 ล้านบาท) แล้วยังมีอีกปัญหาหนึ่งคือ จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติไม่ตรงตามที่ขอเสนอไป จึงทำให้เกิดความไม่พอใจในการอนุมัติและนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ซึ่ง จึงเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้เงินที่อนุมัติออกไปไม่เกิดประโยชน์ซ้ำยังเป็นการเพิ่มหนี้ให้ผู้กู้อีกด้วย

5. สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1) การเกิดกองทุน หมู่บ้านสาขชนวนมีกองทุนในหมู่บ้านอยู่ 7 กองทุน คือ กลุ่มออมทรัพย์ผู้เลี้ยงโคนม , กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, ศูนย์สาธิตการตลาด, กองทุนสงฆ์เคราะห์, กองทุนพัฒนาสตรี,กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร, กลุ่มตั้งจะกองทุน, และทางส่วนกลาง โครงการ กช.คจ. กองทุน 1 แสบนบาท และ เงินกองทุนหนึ่งล้านบาท

- เพื่อให้ประชาชนมีการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและมีการพัฒนาอาชีพ และช่วยเหลือเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพในหมู่บ้าน

- มีการส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและประชาชนก็มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน โดยมีบุคลากรผู้เกี่ยวข้องมาให้ความรู้แก่ประชาชน

- มีการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง โดยที่ประชาชนได้มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของตนเอง ให้มีศักยภาพของตนเองในการประกอบอาชีพ

- มีแนวโน้มความเข้มแข็งของกองทุน มีผู้ให้การสนับสนุนกองทุนให้เกิดขึ้นและประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการสมัครเข้าเป็นสมาชิก

2) ระบบบริหารกองทุน พบว่า

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสาขชนวนมีจำนวน 15 คน ได้มาจากคัดเลือกของสมาชิกกองทุน

-มีระเบียบบริหารกองทุน ที่จัดทำโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านสาขชนวน

- การดำเนินของคณะกรรมการบริหาร มีการประชุมของคณะกรรมการกองทุน เปิดรับสมัครสมาชิกกองทุน มีการระดมทุนเงินฝาก โดยการเก็บเงินออมจากสมาชิกคนละ 10 บาท/เดือน

- การตัดสินใจเงินกู้ กองทุนมีการคัดเลือกผู้กู้เป็นไปตามระเบียบที่วางไว้มีการคิดดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี

3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า

- ชุมชนมีการใช้ทฤษฎี เศรษฐกิจพอเพียงและมีการนำไปปฏิบัติ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน

- มีการนำเอาหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมกับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อที่จะมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

4) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า

มีการแนะนำให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มีใช้เงินที่รัฐบาลให้ยืมและดำเนินงานกองทุนจะต้องช่วยกันรักษาเงินทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืน จะต้องจัดการกันเองให้ได้มิใช่รอรัฐบาลจัดการ และให้ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยไม่กู้ในแหล่งดอกเบี้ยที่สูง ซึ่งประชาชนมีความเข้าใจเรื่องนี้ดี

5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า

จำนวนเงินกองทุนและจำนวนเงินในกลุ่มต่างๆมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากการกู้ยืมและมีอัตราดอกเบี้ย และประชาชนมีการประกอบอาชีพและสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์และมีระบบสาธารณูปโภคที่ครบถ้วนและผู้กุดำเนินกิจการอย่างยั่งยืนตามอาชีพของตน

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก มีดังนี้

- การมีจิตสำนึกร่วมกันในการจัดตั้งกองทุน
- กลุ่มกองทุนอาชีพที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เกื้อกูลกับกองทุนหมู่บ้าน
- การมีคณะกรรมการกองทุนที่เข้มแข็ง

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

- มีกลุ่มบุคคลไม่ให้ความสนใจถ้าไม่ได้รับการกู้เงินกองทุน
- มีกลุ่มบุคคลที่ไม่พึงพอใจในการอนุมัติเงินกู้

5.3 ความเข้มแข็งของหมู่บ้านสาขานวนในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

5.3.1 ความเข้มแข็งทางด้านสังคม

หมู่บ้านนี้มีแนวโน้มที่จะมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคมเป็นไปในทางที่จะนำพาให้หมู่บ้านมีความเจริญขึ้น จะเห็นได้จากการที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าการช่วยเหลือเด็ก คนชรา คนพิการ จะอยู่ที่เกณฑ์ที่เท่าเดิม ก็เนื่องจากมีจำนวนคนเหล่านี้ในจำนวนที่เท่าเดิม แต่ถ้าหากจำนวนคนเหล่านี้เพิ่มขึ้น ทางหมู่บ้านก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเพราะหมู่

บ้านมีเงินกลุ่มเงินกู้สูงเพราะหุ้กเงินที่มีเงินให้เปล่าแก่ผู้ที่ประสบปัญหาหุ้กเงิน เป็นการแก้ปัญหาคความเดือดร้อนในขั้นต้น และจากการที่สมาชิกในหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์โดยการชำระเงินฝากตั้งจะตามกำหนดเวลาและครบทุกงวดก็จะทำให้กองทุนเงินนล้านมีความมั่นคงขึ้นและจะเจริญเติบโตขึ้น รวมถึงการที่ประชากรในหมู่บ้านตั้งใจประกอบอาชีพเพื่อนำเงินที่เป็นผลกำไรมาชำระเงินกองทุนทำให้กองทุนเติบโตขึ้นได้ และจากการมีเงินออมของสมาชิกเพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งนั่นเอง

5.3.2 ความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ

จากอาชีพหลักของคนในหมู่บ้านสายชนวน คือมีอาชีพเลี้ยงวัวนมและทำสวนผัก(แครอท) ซึ่งการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพที่ทำรายได้เป็นอย่างดีให้แก่สมาชิกในหมู่บ้าน ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านคล่องมากตัวเพราะผู้ที่เลี้ยงวัวนมจะมีรายได้จากการส่งน้ำนมดิบให้กับศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบที่มีจำนวนเพียงพอและมั่นคงมากมายให้เลือก และรายได้ก็เป็นรายได้ประจำทุกเดือนหากมีน้ำนมส่งให้ทุกเดือนและยิ่งส่งได้มากรายได้ก็มากขึ้นด้วย แต่ก็มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นตามตัวด้วย ส่วนการปลูก แครอทนั้นราคาผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยประมาณ 4 – 5 ตันซึ่งจะจำหน่ายได้ราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ 8-10 บาท แต่การลงทุนค่อนข้างสูง เป็นเพราะยังไม่มีการใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมักที่สามารถทำขึ้นเองได้เพื่อลดปริมาณปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูงลง จึงเป็นอุปสรรคอยู่บ้างสำหรับผู้ที่ไม่มีเงินทุนเป็นของตนเองในขั้นแรกจึงทำให้ต้องมีการกู้ยืมทั้งเงินนอกระบบและในระบบในอัตราดอกเบี้ยที่สูงการมีกองทุนเงินล้านเข้ามาให้กู้ยืมจึงเป็นการช่วยเหลือในด้านแหล่งเงินทุนที่มีการเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านมีความคล่องตัวขึ้น ผู้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผู้คนมีฐานะที่ดีขึ้นกว่าเดิม จากคนที่ไม่มีอาชีพอะไรก็มีอาชีพเลี้ยงวัวนม และจากคนที่ไม่มีอาชีพเลี้ยงวัวนมอยู่แล้วก็มีวัวนมเพิ่มขึ้น แนวโน้มที่จะได้รับเงินคืนจากสมาชิกผู้กู้จึงมีสูงด้วย จึงส่งผลต่อกองทุนเงินล้านให้มีเงินเพิ่มขึ้นในอนาคตได้อย่างแน่นอน

5.3.3 ความเข้มแข็งทางการเมืองการปกครอง

หมู่บ้านนี้มีแนวโน้มทางการเมืองการปกครองที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้น จะเห็นได้จาก สมาชิกเข้าร่วมประชุมกันมากถึง 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด และสออบต. กับผู้ใหญ่บ้านจะร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนและสร้างสรรผลงานเข้าหมู่บ้านมากกว่าเดิม หากฝ่ายปกครองและฝ่ายบริหารหันหน้าเข้าหากันเช่นนี้ความเจริญย่อมจะมาสู่หมู่บ้านแห่งนี้ได้อย่างแน่นอน แต่จะอย่างไรก็ตามก็ต้องขึ้นอยู่กับสมาชิกในหมู่บ้านด้วยว่าจะมีความสมัครสมานสามัคคีกันมากน้อยแค่ไหน ซึ่งในหมู่บ้านมีความสามัคคีอยู่ในเกณฑ์ปานกลางเป็นที่น่าพอใจ เพราะในการเรียกประชุมแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของครัวเรือนที่มีอยู่ นั่นก็มาจากการที่สมาชิกมีความเชื่อถือยกย่องผู้นำและยึดหลักประชาธิปไตยโดยเคารพเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย เพื่อให้มีแนวคิดไปในทางเดียวกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1 เพื่อศึกษาว่ากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสายชนวนว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่กำหนดไว้ นี้ มาก น้อยเพียงใด

1.1 มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ การลดรายจ่าย มีการบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

1.2 มีการส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของหมู่บ้าน

1.3 มีการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของหมู่บ้าน มีการสร้างศักยภาพของหมู่บ้าน และมีการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.4 มีการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน

1.5 มีการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านสายชนวนและปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

3 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านสายชนวน และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินการประเมินงานกองทุนหมู่บ้านสายชนวนนี้การเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินจะใช้รูปแบบการประเมิน ซิปป์โมเดล เก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อประเมินความพร้อมด้านต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านสายชนวน

3 ใช้ชีพีฟโมเดลทำการประเมินและวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านสายชนวนและกำหนดตัวบ่งชี้ตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูลในหมู่บ้าน

4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลจากแบบ บร. และเก็บเพิ่มเติมขึ้นบางส่วนเพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่ใช้ในการประเมิน

5 ประมวลผล สังเคราะห์ประเด็นที่จะต้องนำไปเขียนรายงานในส่วนอื่นๆ ต่อไป

3. ผลการดำเนินงาน ผลการประเมินงานกองทุนหมู่บ้านสายชนวน โดยสรุปมีดังนี้

3.1 ผลการประเมิน ปัจจัยนำเข้า หน่วยระบบ A (การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้)

สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจไปในทางที่เป็นบวกเกี่ยวกับกองทุนและนโยบายกองทุนหมู่บ้านว่ามีประโยชน์และคณะกรรมการมีความรู้ความสามารถในการบริหารเงินกองทุนได้เป็นที่เรียบร้อย ได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงมีการเตรียมพร้อมในการจัดตั้งคณะกรรมการและด้านอื่น ๆ โดยมีคณะกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริมและคอยช่วยเหลือบัณฑิตที่กองทุนมีการให้ความช่วยเหลือในด้านการสร้างความเข้าใจในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของทุน

3.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

การจัดทำทะเบียนกองทุน เอกสารการขึ้นทะเบียน และระบบบัญชีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสายชนวนเป็นที่เรียบร้อยดีเป็นไปอย่างมีระบบ สมาชิกก็ให้ความสนใจในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกันมากมีทั้งกู้เงินทุนและฝากเงินสัจจะออมทรัพย์ และยังมีสมาชิกรายใดที่ต้องพ้นสภาพการเป็นสมาชิก กิจกรรมที่เกี่ยวกับการขอกู้เงินทางคณะกรรมการก็ได้ดำเนินการไปตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านที่วางไว้ทุกประการ การอนุมัติเงินกู้จึงไม่มีปัญหาใด ๆ มากนัก ในการชำระหนี้เงินกู้ยืมนี้ยังไม่มีกรณีชำระเนื่องจากยังไม่ครบกำหนดการชำระ แต่ทางคณะกรรมการได้มีการตรวจสอบและเร่งรัดหนี้สินคอบดูแลการดำเนินการในการชำระหนี้ของสมาชิกที่มีปัญหาไว้แล้วซึ่งเมื่อครบกำหนดปีมีการชำระหนี้ทางคณะกรรมการก็จะมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบ รวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบแล้ว

3.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

มีสมาชิกให้ความสนใจในขอกู้เงินกองทุนกันมากซึ่งวงเงินที่มีการขอกู้ในครั้งแรกมีมากเกินวงเงินที่มีอยู่คือ หนึ่งล้านบาท ซึ่งทางคณะกรรมการได้พิจารณาตามลำดับก่อนหลัง และความจำเป็น รวมถึงโครงการที่ต้องทำตามกำหนดหรือเมื่อถึงฤดูกาลและสมาชิกก็เข้าใจในหลักการ โดยวงเงินที่ขอกู้อยู่ในช่วง 7,000 – 20,000 บาทรวมทั้งหมด 57 รายที่ได้รับการอนุมัติ สมาชิกที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ส่วนใหญ่จะนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนากิจการของตนเองที่มีอยู่แล้ว บางส่วนก็นำไปเริ่มต้นกิจการใหม่ ๆ เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้ครอบครัว เช่น เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นต้น เมื่อการอนุมัติเสร็จสิ้นการโอนเงินเรียบร้อยแล้ว ทศนคคชของสมาชิกบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจก็เริ่มเปลี่ยนไป

ในทางที่ดีมีการศึกษาหาความรู้กันมากขึ้นเพื่อปรับปรุงกิจการตนเอง ซึ่งจากเดิม ไม่มีเลยเกิดความร่วมมือกันมากขึ้นการเรียกประชุมสมาชิกก็พร้อมเพียงมากขึ้น

3.4. การประเมินผลหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

ผู้ดูแลรายมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานของตนเองดี ในระดับหนึ่ง หากมีการหาความรู้เพิ่มเติมบ้างจะดียิ่งขึ้น ซึ่งในการประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะกระทำกันแต่เฉพาะในครอบครัวการอยู่อาศัยก็เป็นแบบครอบครัวใหญ่รวมกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ การดำเนินงานจะช่วยเหลือกันเองภายในครอบครัวเพราะอาชีพหลักของสมาชิกส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันคือเลี้ยงโคนม ปลูกผัก และอื่น ๆ สภาพแวดล้อมโดยรวมมีความเป็นอยู่ที่อบอุ่นดี

3.4.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

ส่วนใหญ่พอใจกับจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติเพราะเป็นมติของคณะกรรมการแต่ในส่วนของผู้ที่ได้น้อยก็มีการจัดหาเงินทุนมาเพิ่มเติมซึ่งเป็นเงินทุนของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องการดำเนินงานก็เป็นไปตามโครงการที่ได้เสนอมาเป็นส่วนใหญ่ซึ่งการประกอบอาชีพก็จะเป็นอาชีพเดิมที่ทำอยู่ เพราะฉะนั้นวัตถุดิบ สถานที่ แรงงาน และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็มีพร้อมรวมทั้งความชำนาญทางด้านอาชีพของตนด้วย

3.4.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

การดำเนินงานของสมาชิก เป็นไปอย่างถูกวิธีเป็นไปตามแผนที่วางไว้ในด้านการตลาดไม่มีปัญหาใด ๆ เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เลี้ยงโคนมซึ่งจะมีศูนย์รับน้ำนมอยู่แล้ว การทำบัญชีไม่ค่อยมีการทำกันเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ดังนั้นการใช้จ่ายเงินก็จะ เป็นไปตามความจำเป็นมากกว่าตามแบบแผน

3.4.3 ผลการประเมินผลหน่วยระบบ B

รายได้จากการดำเนินงานเป็นไปตามระบบอย่างต่อเนื่อง เช่นรายได้จากการขายน้ำนมดิบก็จะเป็นประจำทุกเดือน และสิ่งที่ได้มานอกเหนือจากเงินคือ สิ่งของที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น โรงเรือน เครื่องรีดนม และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีมากขึ้นเป็นการขยายกิจการของตนเองไปในตัว ในสมาชิกหลายรายได้ค้นหาวิธีและเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยในการผลิตด้วย เพื่อให้มีอาชีพที่มั่นคงเป็นผลให้สมาชิกในครอบครัวกลับมาประกอบอาชีพของตนเองมากขึ้น

3.4.4 ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจ

การดำเนินธุรกิจของสมาชิกผู้ดูแลรายนั้นส่วนใหญ่จะดำเนินไปแบบเดิมที่ได้กระทำกันมา ซึ่งในการเสาะหาความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทางเครื่องอำนวยความสะดวก เช่นใช้

เครื่องรีดนมแทนการใช้มือรีด การทำแปลงผักก็ใช้รถแทรกเตอร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสะดวกและรวดเร็ว

อภิปรายผล สรุปดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านสายขนวน

วัตถุประสงค์ข้อ 1 มีแหล่งเงินกู้ในหมู่บ้านทำให้มีการพัฒนาอาชีพมากขึ้น มีการขยายตัวของกิจการของสมาชิก เช่นจำนวนโคนมในฟาร์มเพิ่มขึ้น การขยายพื้นที่ปลูกผักของสมาชิก

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ความเข้าใจในการบริหาร เพื่อปรับปรุงการบริหาร จัดการกองทุนให้ดีขึ้น มีการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

วัตถุประสงค์ข้อ 3 การสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองเห็นได้จากการขยายตัวของกิจการของสมาชิกที่เพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่ถูกหลักของหน่วยงานของรัฐ

วัตถุประสงค์ข้อ 4 ความเข้มแข็งทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้น โดยการส่งเสริมการค้าขาย การรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ เช่นกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร การรวมกลุ่มกันขายผลผลิตจากการทำผัก ทำให้ปัญหาการขายผลผลิตนั้นลดน้อยลง

วัตถุประสงค์ข้อ 5 เมื่อมีการจัดตั้งกองทุนความมั่นคงตัวทางเศรษฐกิจที่กระตือรือร้นมากขึ้นจากการเสนอโครงการขอกู้นั้นมีมากกว่าเงินที่มี (1 ล้าน) ของกองทุนซึ่งเป็นสิ่งที่จะบ่งบอกได้อีกระดับหนึ่งว่าการตื่นตัวทางเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านนั้นก็มากขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ข้อ 6 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่เกิดขึ้นคือ ด้านบวกเช่นมีการขยายตัวของกิจการของสมาชิก มีการพัฒนาอาชีพเกิดขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นส่วนใหญ่ และปัจจัยด้านลบ คือ มีสมาชิกบางคนที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ไม่ตรงกับวงเงินในคำขอกู้จึงทำให้เกิดความไม่พอใจและนำเงินที่กู้ได้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อ 7 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งที่เกิดขึ้น คือประชาชนมีความสามัคคีมากขึ้นจากการเข้าร่วมประชุมที่ผ่านมา มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยกย่องส่งเสริมคนทำความดี ครอบครัวยุ่งนุ่นมีการอยู่ร่วมกัน และในชุมชนมีการประชุมมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ผ่านไปด้วยดี

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 มีเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและเป็นผลประโยชน์ที่ตกเป็นของส่วนรวมของหมู่บ้าน ทำให้มีแหล่งเงินกู้ที่สามารถเติบโตขึ้นและเข้มแข็ง

2.1.2 เกิดการพัฒนาอาชีพของสมาชิกที่เคยเป็นอยู่ให้ดีขึ้นมั่นคงมากขึ้น

2.1.3 สมาชิกในครอบครัวกลับมายุ่งกันพร้อมหน้ามากขึ้นเพื่อช่วยกันประกอบกิจการของครอบครัว

2.1.4 สมาชิกที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปก็มีการจัดจ้างกันมากขึ้นจากสมาชิกในหมู่บ้านที่ขยายกิจการ

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 ประชาชนและสมาชิก ยังคงเป็นหนี้ในระบบกันอยู่ทั้งของสหกรณ์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมถึงกับนายทุนเงินกู้ อื่น ๆ ที่ได้มีการกู้กันก่อนหน้านี้

2.2.2 การขาดความเข้าใจในการใช้เงินกู้ให้ตรงกับแผนกึ่งที่เขียนเสนอขอู้ เมื่อใช้ไม่ตรงกับแผนที่ขอกู้ ผลคือระยะเวลาการดำเนินงานผิดพลาด และอาจมีผลไปถึงรายได้ที่จะกลับเข้ามา อาจไม่ตรงตามเป้าหมาย ทำให้ชำระหนี้ไม่ตรงตามกำหนด

2.2.3 ผู้นำถ้าขาดความเข้มแข็ง ความยุติธรรมและคุณธรรม ในการบริหารงานก็บรรลुวัตถุประสงค์ได้ยาก

3. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านสายชนวน

การได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลทั้งในด้านความรู้ด้านต่าง ๆ และโครงการที่เข้ามาช่วยเหลือประชาชนเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวในการประกอบอาชีพ ถ้ามีโครงการเข้ามาเยอะ (โครงการที่ช่วยเหลือประชาชน) ประชาชนก็จะมีอาชีพและเกิดความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น

4. ผลโดยตรงและผลกระทบด้านอื่น ๆ

5.1 ผลโดยตรง

เมื่อมีการอนุมัติเงินกู้เรียบร้อยแล้วก็มีการดำเนินกิจการของสมาชิกซึ่งเป็นไปตามแผนของโครงการเป็นส่วนใหญ่ซึ่งทำให้เกิดรายได้เป็นผลกำไรที่เป็นตัวเงินที่สามารถจะนำไปชำระหนี้และเลี้ยงครอบครัวได้ต่อไป และผลจากการขยายกิจการทำให้ได้ผลที่เกิดเป็นสิ่งของต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ภายในครอบครัว

5.2 ผลกระทบโดยตรง

เกิดการขยายกิจการของสมาชิกกิจการมีความมั่นคงขึ้น มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงกิจการให้ดีขึ้นซึ่งทำให้มีกำไรจากการดำเนินกิจการเพิ่มมากขึ้น มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านมากขึ้น

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม

สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามหลักวิธีทำให้กิจการมีความมั่นคงมากขึ้นสมาชิกในครอบครัวกลับได้มาช่วยดำเนินกิจการในครอบครัวทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นโดยส่วนรวม

2 ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านสายชนวน หมู่ที่ 7 ต.

จันทิก อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

ข้อเสนอแนะที่ 1. ระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ จากเดิม 1 ปี ควรขยายเวลาออกไปอีกตามสมควร เช่น เป็น 3 ปี หรือมากกว่า หรือโดยการผ่อนชำระเป็น 3 งวด งวดละ 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย เหตุผลเพราะ เพราะโครงการของสมาชิกบางรายนั้นต้องใช้เวลานานจึงจะได้ผลกำไร เช่นปลูกไม้ผลยืนต้นหรือสวนผลไม้ซึ่งจะได้ผลผลิตเต็มทีอย่างน้อยจะใช้เวลา 3 ปี ขึ้นไป หรือ สมาชิกบางรายดำเนินโครงการล้มเหลวไม่สามารถนำเงินส่งคืนในระยะเวลาที่กำหนด 1 ปีได้

ข้อเสนอแนะที่ 2. การคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ จากเดิมที่คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท ต่อปี ควรจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ลดลงให้ต่ำกว่านี้ เช่นร้อยละ 6-8 บาท ต่อปี เพื่อให้ชาวบ้านรับภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสายชนวน หมู่ที่ 7 ต.จันทิก อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา

ข้อเสนอแนะที่ 1. คณะกรรมการกองทุนควรมีการติดตามประเมินผลการนำเงินไปลงทุนอย่างจริงจังว่าได้ดำเนินการตามโครงการของสมาชิกที่เขียนไว้หรือไม่ หรือว่าใช้ผิดวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการอนุมัติเงินกองทุนในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ 2. ควรมีการประชุมคณะกรรมการประจำเดือนเพื่อซักถามหรือแก้ไขปัญหาให้ทันทั่วถึง และคณะกรรมการทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะของสมาชิก เพื่อนำมาเป็นแนวทางการบริหารงานต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ 3. ในการประชุมประจำเดือนควรเป็นลักษณะแบบจัดเวทีชาวบ้านเพื่อให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็น แทนที่จะให้ประธานกองทุนเป็นผู้ดำเนินการและให้สมาชิกเป็นเพียงผู้ฟัง

ข้อเสนอแนะที่ 4. ในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นในการบริหารงานของคณะกรรมการแทนที่จะปล่อยให้เป็นที่ของสมาชิกที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะที่ 5. อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการกองทุนได้โดยไม่ต้องรอให้ครบกำหนดระยะเวลา โดยให้คณะกรรมการร่วมกับสมาชิกเป็นผู้พิจารณาร่วมกันและมี

การตั้งกรรมการเกิน 15 คน ได้มีการกำหนดค่าตอบแทน สำหรับคณะกรรมการให้เหมาะสมเพื่อจูงใจให้บุคคลที่มีความรู้เข้ามาเป็นคณะกรรมการ

ข้อเสนอแนะที่ 6 ความลำเอียงของคณะกรรมการที่มีส่วนทำให้ความเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของกองทุนลดลง จึงควรมีความเป็นกลางของคณะกรรมการให้มากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านสายขนวน หมู่ที่ 7 ต.จันทึก อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

ข้อเสนอแนะที่ 1. การนำเงินไปซื้อโคนมและโคเนื้อ เพื่อขายควรมีการปรับปรุงแก้ไขโดยส่วนใหญ่สมาชิกจะแยกกันซื้อเพียงคนละ 1-2 ตัวเท่านั้น ควรจะมีการซื้อโดยการรวมกลุ่มเป็นจำนวนมากซึ่งสามารถต่อรองหรือได้ราคาที่ถูกกลง จึงจะคุ้มทุนเพราะโคนมและโคเนื้อให้ผลผลิตช้าอย่างน้อย 1-2 ปี จึงจะจำหน่ายได้ผลกำไร

ข้อเสนอแนะที่ 2. สมาชิกที่กู้เงินไปแล้วไม่ประกอบอาชีพใด ๆ เป็นการเสี่ยงอย่างยิ่งต่อความเสียหายของกองทุน ถ้าไม่มีโครงการที่ชัดเจนคณะกรรมการบริหาร จึงควรพิจารณาก่อนการอนุมัติว่าจะอนุมัติหรือไม่

ข้อเสนอแนะที่ 3. ไม่ควรมำเงินทุนทั้งหมดไปลงทุนกับโครงการใดโครงการหนึ่ง ควรกระจายการลงทุนเพื่อเป็นการเรียนรู้เพราะธุรกิจแต่ละอย่างจะมีความเสี่ยงที่ไม่เหมือนกัน และการลงทุนทุกอย่างจะมีความเสี่ยงของตัวเอง

ข้อเสนอแนะที่ 4. สมาชิกที่กู้เงินไปลงทุนค้าขายถ้าเป็นไปได้ควรรวมกลุ่มเพื่อตั้งเป็นร้านค้าสวัสดิการและเปิดรับสมาชิกเมื่อถึงสิ้นปีจะมีการแบ่งผลกำไรคืนให้แก่สมาชิก

ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ 1. ควรติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนโดยมีการประเมินทุกระยะเวลา 6 เดือน เป็นระยะเวลาอย่าง 3-5 ปี เพื่อทราบพัฒนาการที่เกิดขึ้นว่ามีความต่อเนื่องหรือลดลงอย่างไร ถ้าหากพัฒนาการเป็นไปในทางบวกจะเป็นมาตรฐานสำหรับงานวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ 2. การติดตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ควรมีการมุ่งเน้นในระดับหมู่บ้านให้สร้างเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการง่ายในการรวมกลุ่มของสมาชิกและเป็นการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในหมู่บ้านเข้าสู่กระบวนการผลิตได้จริง เพื่อให้เกิดความหลากหลายในงานวิจัยในแต่ละผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดข้อเปรียบเทียบในงานวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ 3. การเรียนรู้ที่จะให้หมู่บ้านเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ของประชาชนในหมู่บ้านได้นั้น ถ้าอยากจะทราบผลการพัฒนาการเรียนรู้ ไม่ควรดูจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ของกองทุนเพียงอย่างเดียว ควรดูจากหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ถ้าหากวัดจากทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวจะกลายเป็นการเรียนรู้ที่จะเอาตัวรอดแล้วจะเกิดการแข่งขันกันเองภายในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะที่ 4. ควรมีการจัดทำรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับหมู่บ้านให้มีระบบระเบียบเป็นเอกสารที่สามารถนำมาใช้งานได้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจปัญหาภาพรวมของหมู่บ้านในแต่ละพื้นที่ได้ดี เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนประชากร อาชีพ รายได้ สภาพความเป็นอยู่ ภาระหนี้สิน ฯลฯ ซึ่งเมื่อทราบรายละเอียดแล้วก็จะช่วยให้สามารถเข้าใจท้องถิ่นดีขึ้นและสามารถหาแนวทางการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, ศูนย์ประชาสัมพันธ. (4 มกราคม 2545). กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. มติชนรายวัน: 18.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545ก). ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ. ชุดวิชาการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : ศรีสยามพริ้นท์ แอนด์ แพคค์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545ข). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. ชุดวิชาการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545ค). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดวิชาการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นครราชสีมา : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทศน์ทองการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545ง). ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดวิชาการเรียนรู้ด้วยตนเอง. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านยั่งยืน, เอกสารการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอำเภอปากช่อง : นครราชสีมา.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสายขนวน. (2544). ระเบียบกองทุนบ้านสายขนวน : นครราชสีมา.
- กองบรรณาธิการ. (2544). รายงานพิเศษ. งานวันนี้. 2(45):15.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. สำนักเทคโนโลยีสังคม. (2544). คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ. (ม.ป.ท.).
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542). การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.